

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyön sv

Maria Naciri

VANHEMPANA VIERAASSA MAASSA

- Maahanmuuttajavanhempien osallisuus Kouvolassa

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

NACIRI, MARIA

VANHEMPANA VIERAASSA MAASSA -

Maahanmuuttajavanhempien osallisuus Kouvolassa

Opinnäytetyö

47 sivua + 5 liitesivua

Työn ohjaaja

Harri Mäkinen

Toimeksiantaja

Socom Kouvola

Lokakuu 2011

Avainsanat

Osallisuus, kulttuuri, maahanmuuttaja, vanhemmuus

Opinnäytetyössä käsitellään maahanmuuttajavanhempien osallisuutta kulttuurieroja ja vanhemmuutta tarkastellen. Tutkimuksessa on haastateltu kolmea maahanmuuttajavanhempaa, ja tuotu esiin heidän tuntemuksiaan ja kokemuksiaan siitä, minkälaista on elää vanhempana muualla kuin omassa kotimaassaan. Teoriatietoa on tutkimuksen pohjaksi kerätty kulttuuriin, maahanmuuttopolitiikkaan ja vanhemmuuteen liittyen. Haastattelun teemoina on käytetty osallisuuden eri osa-alueita. Haastattelut on toteutettu syksyn 2010 aikana Kouvolassa vapaaehtoisille vastaajille.

Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajavanhemmat kokevat jonkin verran puutteita osallisuudessaan. Kielitaidon puuttuminen, työttömyys ja suomalaisten avoimuuden puute eri kulttuuritaustaisia kohtaan vaikeuttavat sopeutumista Kouvolaan. Yhteiskunnan tarjoamat palvelut ja vanhemmuuden tukeminen on kuitenkin koettu suurimmaksi osaksi riittävänä. Tutkimukseen osallistuneet vastaajat antavat positiivisen kuvan elämästään ja ajatuksistaan tulevaisuuden suhteen.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social services

NACIRI, MARIA

AS A PARENT IN FOREIGN COUNTRY-Immigrant
parents' involvement in Kouvola

Bachelor's Thesis

42 pages + 5 pages of appendices

Supervisor

Harri Mäkinen

Commissioned by

Socom Kouvola

October 2011

Keywords

Involvement, culture, immigrant, parenthood

This thesis deals with the immigrant parents' inclusion of cultural differences, and parenthood. The study has been interviewed three of the immigrant parents and raised their feelings and experiences about what is to live as a parent outside of their home country. Theory has been collected in the study as a basis for the culture, immigration policy and parenting context. Themes in the interviews has been used in inclusion of different areas. Interviews has been carried out in autumn 2010 in Kouvola with volunteer respondents.

The results show that the immigrant parents feel some deficiencies in their roles. Lack of language skills, unemployment and lack of transparency in the Finnish point of different cultural backgrounds make it difficult to adapt to Kouvola. The services and parenting support, however, is largely perceives as sufficient. Survey respondents give a positive picture of their lives and their thought about the future.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

<u>JOHDANTO</u>	<u>6</u>
<u>1 SUOMEN MAAHANMUUTTAJAPOLITIikka</u>	<u>7</u>
<u>1.1 Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajuus Suomessa</u>	<u>7</u>
<u>1.2 Lain turva ja velvoitteet maahanmuuttajalle</u>	<u>9</u>
<u>1.3 Kaakkois-Suomen maahanmuuttajaohjelma</u>	<u>11</u>
<u>1.4 Kouvolan hyvinvointisuunnitelma</u>	<u>13</u>
<u>1.5 Maahanmuuttajavanhempien tukeminen</u>	<u>14</u>
<u>2 KULTTUURI VAIKUTTAA ARKIELÄMÄÄN</u>	<u>17</u>
<u>2.1 Yleistä kulttuurista</u>	<u>17</u>
<u>2.2 Kulttuurierojen vaikutukset</u>	<u>18</u>
<u>2.3 Muslimikulttuuri</u>	<u>20</u>
<u>3 KULTTUURIEN KOHTAAMINEN</u>	<u>22</u>
<u>4 KASVATTAVA VANHEMMUUS</u>	<u>26</u>
<u>4.1 Vanhemmaksi kasvaminen</u>	<u>28</u>
<u>4.2 Osallisena täydestä vanhemmuudesta</u>	<u>30</u>
<u>5 AIEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA</u>	<u>31</u>
<u>6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT</u>	<u>32</u>
<u>7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS</u>	<u>33</u>
<u>7.1 Tutkimuksen lähtökohdat</u>	<u>33</u>
<u>7.2 Haastattelun osallistujat ja tutkimuksen eteneminen</u>	<u>34</u>
<u>7.3 Haastatteluaineiston analysointi</u>	<u>34</u>

<u>7.4 Tutkimusetiikka</u>	<u>35</u>
<u>8 TUTKIMUSTULOKSET</u>	<u>35</u>
<u>8.1 Tunne kuulumisesta Kouvolaan ja toimintaan osallistuminen</u>	<u>35</u>
<u>8.2 Vaikuttamisen mahdollisuudet ja vastuun ottaminen</u>	<u>38</u>
<u>8.3 Ehdotuksia maahanmuuttajien osallisuuden lisäämiseen Kouvolassa</u>	<u>39</u>
<u>9 JOHTOPÄÄTÖKSET</u>	<u>40</u>
<u>10 POHDINTA</u>	<u>43</u>
LÄHTEET	46
LIITTEET	

Liite 1. Kyselylomake maahanmuuttajavanhemmille

JOHDANTO

Tutkimukseni tarkoitus on kuvata Kouvolassa asuvien maahanmuuttajavanhempien osallisuuden kokemuksia. Valitsin tämän aiheen, sillä sille on todella tarvetta työelämässä. Socomin kanssa keskusteltuani päädyin tutkimaan vanhemmuutta ja osallisuutta. Tärkeäksi tutkimuksessa koimme työelämän kannalta maahanmuuttajien omien mielipiteiden ja ajatusten esilletuomisen, sillä heidän palautettaan ja mielipiteitään on yleensä vaikea saada tietoon. Erityisesti pakolaisina Suomeen tulleet maahanmuuttajat eivät pidä suurta ääntä asioistaan vaan koettavat pysytellä mahdollisimman hiljaisina. Nämä ihmiset ovat voineet tulla hyvinkin karuista elinolosuhteista ja heidän omaa kokemusmaailmaansa on usein vaikea päästä lähelle. Tässä tutkimuksessa siihen on jollain tasolla päästy.

Olen käsitellyt teoriaosuudessa maahanmuuttajuutta ja kulttuuria. Koin tärkeäksi avata laajemmin muslimikulttuuria ja siihen liittyviä kulttuurien kohtaamisia, sillä monet maahanmuuttajat ovat muslimitaustaisia. Yleisimmät maahanmuuttajien ja suomalaisen väestön väliset ristiriidat myös liittyvät jollain tavalla muslimeihin, joten halusin tuoda tutkimuksessani taustatietoa siitä ennen haastattelujen toteuttamista. Teoriaosuudessa on aika paljon myös avattu Suomen maahanmuuttajapolitiikka, jonka tarkoituksena on saada tutkimustuloksille pohjaa laista ja säädöksistä. Suoritin tutkimukseni haastattelemalla kolmea maahanmuuttajavanhempaa vapaamuotoisesti teemahaastattelun avulla, tuoden esiin heidän näkemyksiään siitä, miten he ovat kokeneet elämän ja osallisuuden vieraassa kulttuurissa vanhempina eläen. Haastattelut tein tulkin avulla, ja niissä haastateltavilla oli mahdollisuus kertoa laajemminkin omista kokemuksistaan, eikä haastattelurunko rajannut sitä, mitä he voivat tuoda esille.

Osallisuuden kokemukset olen jakanut erilaisiin osiin, joiden mukaan suunnittelin teemahaastattelun. Näitä osa-alueita ovat yhteenkuulumisen tunne, toiminnassa mukana oleminen, kiinnostus ympäröivästä kulttuurista, tunne omien mielipiteiden kuulluksi tulemisesta, kokemus omista mahdollisuuksista vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteisen vastuun omaksuminen. Tämän jaottelun tarkoitus oli saada vastaaja ajattelemaan laajemmin erilaisia kokemuksiaan ja tuntemuksiaan, ja saada perusteluja sille, miksi osallisuus toteutuu tai ei toteudu.

Halusin tutkimuksessani tuoda esille myös näkökulmaa maahanmuuttajalasten kohtaamisesta asiakkaina, sillä lasten sopeutuminen yhteiskuntaan on tärkeä osa vanhempien osallisuudenkokemusta ja monesti lapsi voi olla se avain, joka tuo maahanmuuttajavanhemman osaksi yhteiskuntaa. Lapset oppivat kielen yleensä nopeammin ja heille uuden kulttuurin omaksuminen on helpompaa.

1 SUOMEN MAAHANMUUTTAJAPOLITIIKKA

1.1 Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajuus Suomessa

Käsitteellä maahanmuuttaja tarkoitetaan maasta toiseen muuttavaa henkilöä. Se sisältää erilaisin syin ja perustein muuttavat henkilöt, kuten pakolaiset, turvapaikanhakijat ja töihin tai naimisiin eri maahan muuttavat henkilöt. Pakolainen on ulkomaalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi omassa kotimaassaan rodun, kansallisuuden, uskonnon tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Kun valtio antaa turvapaikan tällaiselle pakolaiselle tai kun UNHCR, eli Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu, toteaa hänen olevan pakolainen, hän saa pakolaisaseman. Turvapaikanhakija henkilö on siinä vaiheessa kun hän hakee suojaa tai oleskelulupaa jostain maasta. Tällöin hänellä ei vielä ole pakolaisasemaa, vaan prosessin aikana ratkaistaan, onko hän oikeutettu siihen vai voisiko oleskeluluvan myöntää jollain toisella perusteella. Kiintiöpakolainen on henkilö, joka on saanut pakolaisaseman ja jolle on myönnetty maahantulolupa budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa. Paluumuuttajiksi kutsutaan ulkosuomalaisia, jotka muuttavat takaisin Suomeen. Tällaisiksi lasketaan entiset ja nykyiset Suomen kansalaiset ja entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevat henkilöt, kuten inkerinsuomalaiset, joilla on suomalainen syntyperä. Nämä ovat kansallisuudeltaan vaikka eivät kansalaisuudeltaan suomalaisia. Kansallisuudella tarkoitetaan henkilön etnistä taustaa, eli sitä kansanryhmää, johon hän syntyperänsä perusteella kuuluu. (Pakolaiset ja turvapaikanhakijat, 17.8.2008.)

Turvapaikatutkinnassa poliisi tai rajavartija selvittää turvapaikanhakijan tiedot ja matkareitin. Maahanmuuttovirasto haastattelee hakijan ja selvittää hänen perusteensa turvapaikkahakemukselle. Ulkosuomalainen tarvitsee oleskeluluvan voidakseen asua

Suomessa, muuten hänet voidaan käännyttää tai karkottaa. Oleskelulupia on erilaisia, ja ne oikeuttavat toistuvan saapumisen maahan ja pitkäaikaisen oleskelun siellä. Niitä voidaan myöntää esimerkiksi opiskelun, työnteon tai perhesuhteiden perusteella. Oleskelulupa voi olla pysyvä, jolloin sitä ei tarvitse uusida, tai määräaikainen, jolloin se on uusittava määräajan päätyttyä. Määräaikainen oleskelulupa voi olla jatkuva tai tilapäinen riippuen siitä, aikooko henkilö jäädä Suomeen pysyvästi. Ilman vanhempiaan Suomeen saapuvien alaikäisten turvapaikanhakijoiden vanhempien tai muiden huoltajien sijainti selvitetään mahdollisuuksien mukaan. Tätä kutsutaan jäljittämiseksi. Maahanmuuttoviraston tehtävänä on selvittää, minkä maan kansalaisuus turvapaikanhakijalla on, jos asiasta on jotain epäselvyyttä. Henkilöllä voi olla useammankin kuin yhden maan kansalaisuus, ja Suomen kansalaisuus myönnetään hakemuksesta kun laissa määrätyt edellytykset täyttyvät. Jotkut henkilöt voivat saada kansalaisuuden pelkällä ilmoituksella, mutta tämä koskee vain tiettyä henkilöryhmää. (Pakolaiset ja turvapaikanhakijat, 17.8.2008.)

Maahanmuuttajia on tullut viime vuosina Suomeen yhä enemmän. Tänä vuonna Suomesta on hakenut turvapaikkaa 3145 henkilöä. Nämä ovat 78 eri maan kansalaisia. Eniten hakijoita on ollut Bulgariasta, Serbiasta ja Montenegrosta, Somaliasta, Irakista ja Afganistanista. Turvapaikan tai oleskeluluvan on saanut vain 504 henkilöä ja kielteisiä päätöksiä on tullut 2179 henkilölle. Suomen kiintiöpakolaisten määrä on vuosittain noin 700 henkilön lukemissa. Myös oleskelulupahakemuksia on tullut enemmän kuin viime vuonna. Sekä opiskelun-, työn- että perhesuhteiden perusteella tehtyjen hakemusten määrä on kasvanut. Kun ulkomaalainen tulee Suomeen, hänellä on oltava voimassa oleva vaadittava rajaylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja, vaadittava viisumi, oleskelulupa ja hänen on pystyttävä tarvittaessa esittämään asiakirjoja, joilla osoitetaan suunnitellun oleskeluluvan tarkoitus ja edellytykset. Hänen on pystyttävä myös osoittamaan, että hänellä on toimeentuloon tarvittavat varat, ottaen huomioon hänen oleskelun keston, tai että hän pystyy laillisesti hankkimaan ne. Ulkomaalaista ei ole saatu määrätä maahantulokieltoon, eikä hänellä saa olla yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita vaarantavia tekijöitä. (Pakolaiset ja turvapaikanhakijat, 18.8.2008.)

Maahanmuuttajien yleisimpiä ongelmia Suomessa ovat työttömyys, kielitaidon puute ja heikko taloudellinen asema. Näillä tekijöillä on selvä yhteys ja vaikutus toisiinsa. Kotouttamisen tarkoituksena on poistaa tai vähentää näitä riskejä opettamalla suomen

kieltä ja mahdollistamalla työnteko. Toimeentulosta on myös huolehdittava. Myös maahanmuuttajien kohtaamat rassistiset asenteet ja ennakkoluulot voivat aiheuttaa ristiriitatilanteita ja vähentää hyvän elämän edellytyksiä Suomessa. Suomalaisten ennakkoluulot ulkomaalaisia kohtaan ovat kuitenkin tutkimusten mukaan nykyään vähentyneet. Tähän vaikuttaa varmasti omalta osaltaan kansainvälistyminen ja maahanmuuttajien lisääntynyt määrä ja toisekseenkin työvoimapula joillakin aloilla. Monet suomalaiset toivovatkin valtion lisäävän vastaanotettavien ulkomaalaisten työnhakijoiden määrää, jotta saataisiin lisää työvoimaa. Monet maahanmuuttajat tarvitsevat kuitenkin apua työn saamisessa ja erityisesti kielitaidon hankkimisessa. Omasta maasta saadun koulutuksen soveltaminen Suomen oloihin ei ole välttämättä helppoa. Eikä kaikkien työnantajien asenteet maahanmuuttajia kohtaan ole edelleenkään parhaita mahdollisia. (Lehto, Kananoja, Kokko & Taipale. 2004, 85 - 86.)

1.2 Lain turva ja velvoitteet maahanmuuttajalle

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta on tehty edistämään maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnanvapautta. Sen avulla turvataan turvapaikanhakijoiden ja joukkopaon vuoksi tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja huolenpito järjestämällä vastaanotto. Lisäksi sen tavoitteena on auttaa ihmiskaupan uhreja. Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä työelämään ja yhteiskuntaan osallistumista varten kuitenkin säilyttäen oman kielensä ja kulttuurinsa. Viranomaiset järjestävät kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ottaen huomioon maahanmuuttajan tarpeet. Yhteiskunta järjestää tarvittavat palvelut ja suunnittelee toimenpiteet ja varaa riittävät resurssit maahanmuuttajien kotouttamista varten. Suomen sisäasiainministeriö vastaa tästä kotouttamisesta sekä turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta ja tilapäistä suojelua tarvitsevien vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Sen alaisuudessa voi toimia vastaanottokeskuksia ja järjestelykeskuksia. Tällainen on esimerkiksi työvoima- ja elinkeinokeskus, joka vastaa monista maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvistä asioista. Maahanmuuttoasiain toimikunta voidaan perustaa työvoima- ja elinkeinokeskuksen tueksi kehittämään ja suunnittelemaan maahanmuuttajien kotouttamista. (Finlex, 18.8.2008.)

Kunnilla on lain mukaan vastuu maahanmuuttajien kotouttamisesta. Jos kunta on laatinut tai on sitoutunut laatimaan maahanmuuttajien kotouttamisohjelman, työvoima- ja elinkeinokeskus voi korvata kunnalle sille maahanmuuttajista aiheutuvat kulut. Valtio maksaa kunnille valtioneuvoston päättämien perusteiden mukaisesti korvausta pakolaisten toimeentulon, palvelujen järjestämisen ja vastaanoton yleishallinnon aiheuttamista kustannuksista kolmen vuoden ajan. Korvauksen suuruus määräytyy kunnan vastaanottamien pakolaisten määrään ja heidän Suomessa asumisaikansa perusteella. Se korvaa ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä aiheutuvat kulut. Kustannusperusteisesti kunnille korvataan myös toimeentulotuen antaminen, alaikäisten maahanmuuttajien perhehoito, asumisen tukipalvelut tai muut lastensuojeluun verrattavat toimenpiteet siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta, pitkäaikaissairaanhoidosta aiheutuneet kustannukset enintään 10 vuodelta, jos henkilö on ollut hoidon tarpeessa jo maahan muuttaessaan, erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuvat kustannukset ja kunnan järjestämät tukkipalvelut. (Heiliö, Kattelus, Kaukonen, Kumpula, Narikka, Sintonen & Ylipartanen. 2006, 216 - 217.)

Ulkomaalaiset ja maahanmuuttajat ovat oikeutettuja toimeentulotukeen tietyin edellytyksin. Pysyvästi Suomeen muuttaneet henkilöt ovat oikeutettuja siihen yhtä lailla kuin suomalaisetkin, mutta heille tehdään kotoutumissuunnitelma, jota heidän tulee noudattaa. Tällöin henkilölle maksetaan kotoutumistukea, joka muodostuu toimeentulotuesta ja työmarkkinatuesta. Jos henkilö ei noudata hänelle laadittua kotoutumissuunnitelmaa, hänelle maksetaan alennettua toimeentulotukea ja hän menettää määräajaksi oikeutensa työmarkkinatukeen. Kotoutumissuunnitelman mukaan pysyvästi Suomeen tullut maahanmuuttaja valmistautuu työelämään opiskelemalla suomenkieltä ja kulttuuria. Tilapäisellä tai jatkuvalla oleskeluluvalla Suomessa asuva henkilö on saanut oleskelulupansa sillä perusteella, että hänen toimeentulonsa Suomessa on turvattu ilman valtion maksamia korvauksia. Tällaisillekin henkilöille tai jopa turistina Suomessa oleville voidaan kuitenkin hätätapauksessa antaa varat esimerkiksi paluumatkaa varten takaisin kotimaahan. Nämä on kuitenkin selvitettävä aina tapauskohtaisesti. Pakolaiset saavat normaalia toimeentulotukea, yleensä kotoutumistukena myönnettynä. Turvapaikanhakijoiden toimeentulotuki tulee kokonaan valtiolta vastaanottokeskuksen kautta. Tällöin perusosat ovat yleensä pienempiä, mikä johtuu vastaanottokeskuksen palveluista. (Heiliö ym. 2006, 408 - 410.)

Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeus Suomessa alkaa kolmen kuukauden kuluttua turvapaikkahakemuksen jättämisestä. Sitä ei tarvitse erikseen hakea, vaan siihen on lain mukaan automaattisesti oikeus. Työnantajalla on velvollisuus varmistaa, että ulkomaalaisella työntekijällä on tarvittava oleskelulupa tai että hän ei tarvitse sellaista. Turvapaikanhakija voi pyytää Maahanmuuttovirastosta tällaisen todistuksen. Työnteko-oikeus kestää niin kauan, kunnes hänen hakemuksensa on ratkaistu, mikä voi kestää noin puolesta vuodesta kahteen vuotta. Jos turvapaikanhakija löytää työpaikan vaikka on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen, hän voi hakea työntekijän oleskelulupaa. (Pakolaiset ja turvapaikanhalijat, 22.8.2008.)

Opiskeleminen Suomessa on luvallista myös ulkomaalaisille. Kun ulkomaalainen on saanut hyväksynnän johonkin oppilaitokseen, hänen tulee hakea opiskelijan oleskelulupaa, ellei hän ole EU-kansalainen tai siihen rinnastettava. Jos opiskelut kestävät alle kolme kuukautta, oleskelulupaa ei kuitenkaan tarvita, vaan henkilö voi suorittaa opintonsa viisumin voimassaolon tai viisumivapausajan aikana. (Pakolaiset ja turvapaikanhalijat, 22.8.2008.)

1.3 Kaakkois-Suomen maahanmuuttajaohjelma

Kouvolan maahanmuutto-ohjelma on yhteinen Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson kanssa, ja se ”sisältää mm. seuraavat osiot: kotouttaminen ja sosiaalinen tuki, yhdenvertaisuus ja syrjintä, koulutus, työelämä, tiedotus, tutkimustoiminta sekä yhteistyö eri toimijoiden kesken.” Lasten- ja nuorten sekä perheiden tilanteista on mainintaa koulujen ja päiväkotien kohdalla. Runsaaseen maahanmuuttoon Kouvolan seudulla vaikuttavat esimerkiksi sen sijainti lähellä Venäjän rajaa ja Helsinki – Moskova-rautatie sekä läheisyys Suomenlahteen. Suuri osa maahanmuuttajista onkin Venäjältä tai Virosta. Vaikka Kaakkois-Suomeen tarvitaan lähitulevaisuudessa paljon nuorta työvoimaa vanhenevan väestörakenteen ja vähentyvän työvoiman takia, ei maahanmuuttajia haluta käsitellä maahanmuutto-ohjelmassakaan vain tällaisina työvoiman paikkaajina. Työvoiman lisääntyvä tarve tietenkin vaikuttaa myönteisesti maahanmuuttajapolitiikkaan. Keskeisenä periaatteena halutaan kuitenkin pitää maahanmuuttajien asemaa mahdollisimman täysivaltaisina ja tasa-arvoisina yhteiskunnan jäseninä. (Von Hertzen 2006, 3, 8 - 9.)

Ohjelmassa esitetään toimenpiteitä ja ohjelmia maahanmuuttajien saamiseksi tasavertaisiksi kaakkoissuomalaisiksi. Näitä tapoja voisi olla esimerkiksi urheilu ja kulttuuri. Kaakkois-Suomen alueella onkin ollut maahanmuuttajataustaisia kunnallisvaaliehdokkaita ja tästä aiheesta on järjestetty muun muassa seminaareja maahanmuuttajille. Tämä on käytännössä sitä valtuuttamista, eli ohjataan syrjäytymisvaarassa olevia henkilöitä aktiiviseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen. (Von Hertzen 2006, 22 - 24.)

Asuntopolitiikassa on pyritty huomioimaan maahanmuuttajien tarpeet ja heidän etunsa. Siksi on yritetty välttää heidän sijoittamistaan suuriin maahanmuuttajien keskittymiin johonkin tiettyihin kaupunginosiin. Parempi heidän kannaltaan on että pieniä ryppäitä sijoitetaan eri puolille kaupunkia suomalaisväestön joukkoon. Tämä tukee paremmin heidän sijoittumistaan ja sopeutumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Suurissa maahanmuuttajakeskittymissä tulee helposti ongelmia, kun on monenlaisten kulttuurien yhteentörmäyksiä ja ongelmat kasaantuvat yhteen. Täysin tätä periaatetta ei ole kuitenkaan pystytty noudattamaan, vaan moniin kaupunkeihin on muodostunut alueita, joissa maahanmuuttaja-asukkaita on huomattavasti enemmän. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole aina ongelma. (Von Hertzen 2006, 25 - 26.)

Kulttuuripuolella alueen kunnissa on pyritty järjestämään erilaisia tapahtumia ja seminaareja, hankkeita ja toimintamuotoja, jotka tukevat maahanmuuttajien kulttuuritaustan säilymistä ja heidän löytämistä paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurielämässä. Erilaisten hankkeiden, kuten ”Karelia on my mind - Karjala mielessäin” - hankkeen, kautta lujitetaan eri kulttuurien ja maiden välisiä yhteistyöverkkoja ja pyritään vahvistamaan ihmisten yhteenkuuluvuudentunnetta yli etnisten – ja valtakunnanrajojen. Eri koulujen ja oppilaitosten vaihto-ohjelmat ja yhteistyöhankkeet ovat omalta osaltaan Kaakkois-Suomen alueella lisäämässä monikulttuurista yhteistyötä ja edesauttamassa hyvien suhteiden solmimista eri kansakuntien välille. (Von Hertzen 2006, 26 - 28.)

Ohjelmassa painotetaan myös koulutuksen järjestämistä lasten omalla kielellä. Venäjänkieliset koulut ja päiväkodit ovat aiheellisia ja tarpeellisia, sillä venäjänkielisiä lapsia ja nuoria on Kaakkois-Suomen alueella runsaasti. Suunnitelmissa on lisätä entisestään venäjänkielisen opetuksen määrää normaaleissa peruskouluissa tai omissa venäjänkielisissä kouluissa. Aikuiskoulutustakaan ei ole

unohdettu, vaan aikuisille järjestetään luentoja ja opetusta, esimerkiksi suomen kielestä. Joillekin maahanmuuttajille nämä luennot voidaan määrätä jopa pakollisiksi, sisällyttäen ne hänen kotoutumissuunnitelmaansa. Tulkkipalveluiden tarve on lisääntynyt ja siihen onkin vastattu perustamalla tulkkipalvelukeskus. Tämän ansiosta tulkkipalveluiden saaminen on nopeampaa ja luotettavampaa. (Von Hertzen 2006, 33 - 35.)

1.4 Kouvolan hyvinvointisuunnitelma

Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman strategiset päämäärät ovat:

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen väheneminen
2. Lasten ja nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen
3. Turvalliset kasvuolot
4. Palveluiden laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden paraneminen

Jotta näihin päämääriin päästäisiin, on hyvinvointisuunnitelmassa listattu kriittisiä menestystekijöitä, joita ovat painopisteen siirtyminen matalan kynnyksen apuun, ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen, erityispalvelujen tuen tarjoaminen lasten ja nuorten peruspalveluihin ja toimintaympäristöihin ja palvelujen oikea-aikaisuuden turvaaminen. (Kouvolan hyvinvointisuunnitelma. 2010.)

Lasten ja nuorten tulee osallistua heitä koskevien asioiden ja palvelujen suunnitteluun ja toimintaan heidän elinympäristössään. Vanhemmuuden ja vanhempien osallisuuden vahvistuminen, lähipalvelujen saatavuuden turvaaminen ja kehitysympäristöjen luominen turvalliseksi ja terveelliseksi. Lasten ja nuorten tarpeet tulee tunnistaa ja luoda eheitä palvelukokonaisuuksia. Palveluja kehitetään ja otetaan käyttöön hyviä käytäntöjä ja uusia toimintamalleja. Henkilöstön tulee olla uudistumiskykyistä ja palveluntuottajien välisen yhteistyön toimia. (Kouvolan hyvinvointisuunnitelma. 2010.)

Viime vuosina lasten ja nuorten palveluja on Suomessa tarkasteltu jaotteleamalla ne peruspalveluihin, ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin sekä korjaaviin palveluihin. Peruspalveluilla tarkoitetaan koko ikäryhmää koskevia palveluja kuten äitiys- ja lastenneuvolatoiminta, varhaiskasvatus, koulutuspalvelut ja oppilashuolto. Peruspalveluja ovat myös nuorisopalvelut, kulttuuri- ja kirjastopalvelut,

liikuntapalvelut sekä yhdyskuntasuunnittelu. Myös perheoikeudellisia palveluja pidetään peruspalveluina. Ehkäisevät palvelut ja varhainen tuki ovat tietyille kohderyhmille tiettyyn lapsen tai perheen tarpeeseen kohdennettua tukea. Tällaisia palveluja ovat esim. neuvolan ennaltaehkäisevä perhe-työ, kehitysneuvolatoiminta, varhaiskasvatuksen erityinen tuki, perheneuvolapalvelut, lapsiperheiden kotipalvelu, kohdennettu oppilashuolto ja kohdennettu nuorisotyö. Myös monia lapsiperheille suunnattuja aikuispalveluja voidaan pitää ehkäisevinä palveluina. (Kouvolan hyvinvointisuunnitelma. 2010.)

Kouvolan hyvinvointisuunnitelmassa on arvioitu lasten ja nuorten palvelujen toimivuutta. Siinä on tullut palvelujen vahvuuksiksi esille muun muassa neuvolan ennaltaehkäisevän perhetyön kehittäminen, varhaiskasvatuksen joustavuus lapsen ja perheiden tarpeiden mukaan sekä lapsiperheiden toiminnan runsaus kolmannella sektorilla. Heikkouksina taas on mainittu esimerkiksi vertaisryhmätoiminnan vaihtelevuus, varhainen puuttuminen ja tuki ei toteudu riittävästi, asiakas putoaa helposti palvelujen väliin, lapsiperheiden kotipalvelua ei ole riittävästi sekä maahanmuuttajalasten ja nuorten palveluja ei ole riittävästi. (Kouvolan hyvinvointisuunnitelma. 2010.)

1.5 Maahanmuuttajavanhempien tukeminen

Valtuuttaminen, eli empowerment, on periaate ja käytäntö, joka sopii käytettäväksi monenlaisten ihmisten kanssa monenlaisissa tilanteissa. Siinä on oikeastaan kyse tietynlaisesta ajattelutavasta. Valtuuttamisessa annetaan jokaiselle ihmiselle hänelle kuuluva arvo, ja hänen omiin kykyihinsä ja voimavaroihinsa uskotaan. Hänet nähdään monenlaisten mahdollisuuksien edessä, ei umpikujassa, niin kuin ihminen itse saattaa itsensä nähdä. Maahanmuuttajien kanssa toimittaessa valtuuttamisella on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa positiivisesti ihmisten elämään. Koska maahanmuuttajien ongelmat yleensä johtuvat sopeutumattomuudesta ympäröivään yhteiskuntaan, taloudellisesti heikoista oloista, ymmärtämättömyydestä ja kielitaidon puuttumisesta, on tällaisilla seikoilla helposti vaikutusta ihmisen itsetuntoon ja omanarvontunteeseen. Maahanmuuttajat saattavat siirtää lopulta syyt sopeutumattomuudesta turhaan omaksi syykseen tai yhteiskunnan syyksi. Tältä voitaisiin kuitenkin välttyä tukemalla ajoissa vanhempien omia voimavaroja ja heidän saavuttaessaan tunteen omasta

selviytymisestä ja kyvykkyydestä vaikuttaa elämäänsä, perheensä hyvinvointiin ja ympäristöönsä. (Turner 1996, 218 - 244.)

Valtuuttaminen voi tapahtua monenlaisten prosessien ja tapahtumien kautta. Käytännöntyönä se voi sisältää ihan konkreettista voimavarojen lisäämistä, erilaisten taitojen opettamista. Tätä voi olla esimerkiksi suomen kielen opettaminen maahanmuuttajille sekä erilaisten kädentaitojen opettaminen. Myös esimerkiksi yhteiskuntaan kuuluvien käytännön toimintatilanteiden ja arkipäivän selviytymistilanteiden opettaminen maahanmuuttajille voi olla todella tärkeää. Kaupassa asiointi voi Suomessa ollakin yllättävän erilaista kuin aiemmassa kotimaassa. Tämän lisäksi voidaan tarvita asenteiden ja motivaation vahvistamista esimerkiksi kulttuurin oppimiseen tai erilaisten mielipiteiden kohtaamiseen. Maahanmuuttajille on hyvä tarjota vuorovaikutuksen ja yhteisen tekemisen kautta mahdollisuuksia saada syvällisempää kokemusta uuden kulttuurin edustajista ja heidän ajatusmaailmastaan. Tämä voi avata myös heidän näkemyksiään ja ajattelutapaansa entistä laajemmaksi ja tuoda siten itsevarmuutta uudenlaisten ihmisten kohtaamiseen. Tärkeää on siis tarjota omalta osaltaan maahanmuuttajille myönteisiä onnistumisenkokemuksia uudessa maassa. (Turner 1996, 218 - 244.)

Tarkoituksena ei siis ole tehdä maahanmuuttajia riippuvaiseksi työntekijöiden avusta, vaan tukemalla alkuaikojen mahdollisissa vaikeuksissa tarjota heille mahdollisuus pärjätä riittävän itsenäisesti uudessa ympäristössä solmien itse ystävyysuhteita ja huolehtien asioistaan. Tämän takia on tärkeää, että heti alusta asti heillä olisi mahdollisuus vaikuttaa mahdollisimman paljon omiin asioihinsa, jotta heille syntyisi heti ajatus siitä, että he ovat rakentamassa itse omaa uutta elämäänsä täällä. Heille olisi hyvä kertoa, kuinka mahdollisissa ongelmatilanteissa Suomessa toimitaan ja mitkä ovat heidän velvollisuutensa ja oikeutensa. Valtuuttamisella siis tuetaan heidän omaa motivaatiotaan ja vahvistetaan heidän voimavarojaan selviytymiseen uudessa yhteiskunnassa. (Turner 1996, 218 - 244.)

Maahanmuuttajaperheiden lapsia on yhä enemmän asiakkaina lastensuojelussa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa suurin osa maahanmuuttajista asuu. Siellä on tehty tutkimus yleisimmistä maahanmuuttajataustaisten lasten huostaanottojen syistä, jossa selvisi, että syynä on useimmiten vanhempien kyvyttömyys huolehtia lapsistaan. Tämä on ymmärrettävää, kun ajatellaan vanhempia, jotka ovat kenties tulleet

pakolaisina Suomeen keskelle vierasta kulttuuria. Tällöin vanhempien voimavarat saattavat olla ihan lopussa. Myös lähiverkoston ja yhteisön tuen puuttuminen voi aiheuttaa monille vanhemmille vaikeuksia lasten kasvatuksessa. Suomalaiset lastensuojelukäytännöt tulevat monelle maahanmuuttaja-asiakkaalle yllätyksenä. Heidän maassaan kun tällaista järjestelmää ei todennäköisesti ole olemassa. Ristiriitatilanteet lastensuojelun ja vanhempien sekä lasten tai nuorten välillä ovat näin ollen mahdollisia. Joissain tapauksissa lapsi tai nuori saattaa toivoa pääsevänsä pois kotoaan, koska haluaa elää enemmän suomalaisen kulttuurin mukaan, eikä kestä vanhempien ehkä hallitsevaakin kasvatustapaa. Vanhemmat taas eivät ymmärrä miksi työntekijät kuuntelevat niin paljon lapsia, sillä heidän kulttuurinsa mukaan lasten tulee elää aikuisten ehdoilla, eikä päinvastoin. Työntekijältä vaaditaan usein siis sovittelijan roolia ja kykyä nähdä lapsen todellinen etu näissä tilanteissa. (Räty 2002, 174 - 175.)

Maahanmuuttajien kanssa keskusteltaessa on erityisen tärkeää käyttää havainnollistavaa ja selkeää kerrontaa. Jokainen vanhempi ja perhe tekee elämässään omia yksilöllisiä tulkintojaan ja valintojaan ja työntekijöiden on tuettava ja ohjattava heitä hyvään elämään ja valintoihin. Kahden tai useamman kulttuurin sekoitus perheessä lisää enemmän haasteita ja vaatimuksia vanhemmuudelle ja perheen välisille suhteille kuin yhden kulttuurin perhe. Olisi siis tärkeää, että tällaisille vanhemmille annetaan tilaa pohtia ja miettiä omia henkilökohtaisia näkemyksiään ja muodostaa omia mielipiteitään vanhemmuudestaan. Maahanmuuttajaperhe ja sen kaikki jäsenet tarvitsevat kuitenkin paljon yhteisön ja yhteiskunnan tukea. Heidän jokaisen on saatava tuntee kuuluvansa johonkin ryhmään täysiarvoisena jäsenenä ja samanlaisena kuin muutkin. Maahanmuuttajien kohtaamiseen ja näiden perheiden tukemiseen etsitään koko ajan uusia keinoja. Lähtökohtana on mahdollisimman ennaltaehkäisevä työote, jossa panostetaan mahdollisten ongelmien varhaiseen havaitsemiseen ja asiakkaiden tukemiseen jo ennen pahempien ristiriitatilanteiden syntymistä sekä perheen ja sen jäsenten valtuuttamiseen. (Forsberg ym. 2006, 95 - 96.)

2 KULTTUURI VAIKUTTA AARKIELÄMÄÄN

2.1 Yleistä kulttuurista

Sanalle ”kulttuuri” voi löytyä useammanlaisia merkityksiä. Se voidaan käsittää ihmisen toiminnaksi ja toiminnan tuotteiksi tai liittää yleisesti kansakunta-käsitteeseen. Kansakunta on ryhmä ihmisiä, joilla on yhteinen kieli, rotuominaisuudet, uskonto ja yhteinen historia, joka luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kansakuntien luonne on kuitenkin nykyaikana muuttunut ja on erilainen kuin muutama vuosikymmen sitten. Kulttuuri on myös tiedettä ja taidetta. Tällöin puhutaan korkeakulttuurista, jonka vastakohtana on kansankulttuuri eli populaarikulttuuri. Myös pienemmillä ryhmillä voi olla oma kulttuurinsa, kuten nuorisokulttuurit, liike-elämän toimintakulttuurit ja monien muiden yhteisöjen kulttuurit. Nykyään uskontojen, rotujen ja kielten kirjavuus sekoittaa kansakuntien rajoja ja määritelmää. Edelleen omalla kansallisella identiteetillä on kuitenkin merkitystä, toisille enemmän ja toisille vähemmän. Voidaan kuitenkin sanoa, että kansallinen kulttuurimme on yksi tärkeimmistä elämäämme ohjaavista ja siihen vaikuttavista voimista. (Salminen & Poutanen 1996, 8.)

Kulttuuria verrataan usein jäävuoreen, jonka huippu vain on näkyvässä. Tämä näkyvä osa kulttuuria on erilaiset kulttuurilliset symbolit ja rituaalit, joihin voi selvästi osallistua ja jotka ovat helposti havaittavissa. Tällaiset asiat usein mainitaan, kun kuvaillaan jotain kansallista kulttuuria, kuten suomalaisuudessa saunaa, sini-valkoisuutta ja suomalaisia urheilijoita. Tämä huippu kuitenkin pohjautuu siihen näkymättömään osaan, joka sisältää kulttuurin arvot ja perusolettamukset. Se on kulttuurin ydin. Tällaisia asioita eivät edes kulttuurin edustajat itse osaa aina tiedostaa ja nähdä, ja siksi se on vieraan kulttuurin edustajalle sitäkin vaikeampaa. Näkymätön osa muodostuu esimerkiksi arvoista, normeista, uskonnosta, historiasta, aikakäsityksestä, ihmiskäsityksestä ja geneettisestä perimästä sekä asumistiheydestä. Vieraan kulttuurin edustaja ei välttämättä pääse koskaan sisälle täysin tähän kulttuurin ytimeen, vaikka asuisi maassa kauan. Se vaatii siihen lapsesta asti kasvamista. (Salminen & Poutanen 1996, 8 - 9.)

Ihmisluonto kulttuuristaan riippumatta on kyvykäs tuntemaan rakkautta, vihaa, pelkoa ja surua, ja sillä on tarve tulla hyväksytyksi ja kuulua johonkin. Myös perheen

perustaminen ja suvun jatkaminen ovat universaaleja ihmisluonnon ominaisuuksia. Kulttuuri kuitenkin muovaa ja muokkaa myös yksilöä. Niin kuin yksilökin muovaa kulttuuria. Se on meissä kaikissa kokonaisvaltaisesti läsnä arkielämässä. Se vaikuttaa persoonallisuuteen kolmella eri tasolla, suhteeseemme meitä ympäröivään todellisuuteen eli ympäristöön, arvoihin sekä kolmantena ihmisen tuotoksiin, kuten taiteeseen, ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Ihminen kokonaisuutena on enemmän kuin perimä plus kulttuuri. Jokainen ihminen on ainutkertaisesti kulttuurin muovaama oma yksilönsä. (Salminen & Poutanen 1996, 10 -11.)

2.2 Kulttuurierojen vaikutukset

Eri maissa ja kulttuureissa on erilaisia lähtökohtia elämään ja ajatteluun, joilla on suuri vaikutus siihen, minkälaisia kulttuurin arvot ja asenteet ovat. 1980-luvulla tehdyn tutkimuksen mukaan on neljä eri ulottuvuutta, joiden perusteella voidaan arvioida eri kulttuurien eroja ja yhtäläisyyksiä. Nämä neljä ulottuvuutta ovat valtaetäisyys, yksilöllisyys-yhteisöllisyys, maskuliinisuus-feministisyys ja epävarmuuden välttäminen. Myöhemmin mukaan on otettu myös kungfutselainen dynamiikka. Valtaetäisyys kulttuurissa ja yhteiskunnassa vaikuttaa niin perheiden, koulujen kuin yritysmaailmankin sisäiseen hierarkiaan ja käyttäytymistapoihin. Se määrää, kuka on perheen pää ja kuinka suuri ero työntekijän ja työnjohtajan välillä on. Esimerkiksi aasialaisissa kulttuureissa tämä näkyy voimakkaasti, kun taas vaikkapa pohjoismaalaisessa kulttuurissa on näkyvissä tasa-arvoisempi asenne. Kun valtaetäisyys on pieni, yhteiskunta yleensä huolehtii paremmin huono-osaisista ja demokratia ja tasa-arvo voi toteutua helpommin. (Salminen & Poutanen 1996, 13 - 17.)

Yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden ero näkyy erityisesti perheissä ja suvuissa, mutta myös yhteiskunnassa laajemmin. Voimakkaasti yksilöllinen kulttuuri voi helposti olla yksinäisyyteen johtavaa, mutta toisaalta se antaa enemmän vapauksia yksilölle. Yhteisöllinen kulttuuri on me-henkistä. Siinä lapsi opetetaan ottamaan vastuuta koko yhteisöstä ja sen haittapuolena voi olla voimakas syyllisyys ja häpeä pienistäkin virheistä. Länsimaisen kulttuurin kasvun myötä monissa ennen yhteisöllisissä kulttuureissa on alkanut vaikuttaa myös individualistinen ajattelutapa, mikä voi aiheuttaa ristiriitaitilanteita esimerkiksi eri sukupolvien välillä. Maskuliinisuuden ja feminiinisuuden käsitteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä kilpailuhenkisyttä ja

tasaisuutta. Voimakkaasti maskuliininen yhteiskunta perustuu kilpailuun ja vahvimpien selviämiseen. Tällainen on esimerkiksi yhdysvallat, jossa tasa-arvo ajatuksesta huolimatta ei oteta heikkoja ja köyhiä tarpeeksi huomioon. Sitä vastoin esimerkiksi pohjoismaiset hyvinvointivaltiot ovat feministisiä, eli niissä pyritään huomioimaan myös heikoimmat. (Salminen & Poutanen 1996, 17 - 20.)

Epävarmuuden sietämisellä tarkoitetaan sekä yksilön tuntemaa epävarmuutta ongelmien kohdatessa kuin myös yhteiskunnan valmistautumista epävarmoihin olosuhteisiin ja sen tarjoamia palveluja ihmisten auttamiseksi. Jos kulttuurissa on voimakas epävarmuuden pelko, ihmiset voivat usein tuntea itsensä ahdistuneiksi ja silloin epävarmuutta pyritään vahvasti välttämään. Yhteiskunta voi rakentaa vahvoja hierarkioita ja lakien, uskonnon tai sosiaaliturvajärjestelmän avulla vältetään epävarmuutta ja pyritään luomaan turvallisuudentunnetta. Yhteisölliset, me-henkiset kulttuurit ovat yleensä parhaita tuomaan ihmisille turvallisuudentunteen ja sietämään epävarmoja olosuhteita. Tällöin ihmisillä on tunne, että vaikka yhteiskunnan olot olisivat epävakait, aina löytyy joku läheinen joka on valmis auttamaan. (Salminen & Poutanen 1996, 21 - 22.)

Kungfutselainen dynamiikka sisältää aikakäsityksen. Länsimainen aikakäsitys on lyhyen aikavälin ajattelua, johon kuuluu lineaarisesti etenevä aika, jossa ajalla on alku ja päätepiste. Itämaisissa kulttuureissa taas on pitkän aikavälin ajattelutapa, jossa aika on aluton ja loputon, syklistä etenevä aika. Voidaan puhua myös yksiaikaisesta ja moniaikaisesta kulttuurista. Yksiaikainen on yksilöllisiin kulttuureihin liittyvää, täsmällistä, tunnollista ja sisäänpäinkääntyvää, kun taas moniaikaisuus on liukuvampaa, yhteisöllisempää ja siinä voidaan tehdä montaa asiaa samaan aikaan. (Salminen & Poutanen 1996, 23 - 25.)

Nykyaikana postmoderni, niin kutsuttu länsimainen kulttuuri, on levinnyt lähes joka puolelle maapalloa ennen kaikkea median, mutta myös helpomman liikkumisen myötä. Voidaan puhua massakulttuurista, jonka seurauksena omasta kansallisesta identiteetistään kiinnipitäviä ihmisiä on alettu kutsua vähemmistöiksi. Tämä postmoderni ylikansallinen kulttuuri muokkaa kaikkien ajatusmaailmaa samanlaiseksi, luo yhteisiä sääntöjä ja ajatusmalleja. Toisaalta se tuo globaalia yhteenkuuluvuudentunnetta ja tekee kulttuurienvälisen kommunikoinnin helpommaksi, mutta toisaalta sen myötä voidaan kadottaa kansallisista kulttuureista

jotain perinteistä, jota ei ehkä koskaan enää saada takaisin jos se kerran kadotetaan.
(Halsey ym. 1997, 98 - 106.)

2.3 Muslimikulttuuri

Suuri osa Suomen maahanmuuttajaväestöstä tulee muslimimaista ja on muslimeja. Koska heidän kulttuurinsa poikkeaa aika paljon suomalaisesta kulttuurista, on hyvä tuntea muslimikulttuuria mahdollisimman hyvin. Vuonna 2000 Suomessa oli noin 10 000 – 15 000 muslimia. Nykyään määrä saattaa olla vielä isompi, sillä maahanmuuttajien määrä on koko ajan nousemassa. Suurin muslimiryhmä on somalit, jotka ovat tulleet pakolaisina Suomeen maansa huonon tilanteen vuoksi vuodesta 1990 lähtien. Muita kansallisuuksia ovat esimerkiksi arabit, turkkilaiset ja iranilaiset. Kaikki näistä maista Suomeen muuttaneet eivät ole muslimeja, vaan heidän joukossaan on muihinkin uskontokuntaan kuuluvia, minkä vuoksi on vaikea saada tarkkaa tietoa Suomen islaminuskoisten maahanmuuttajien määrästä. (Sakaranaho & Pesonen 2000, 8 - 11.)

Muslimikulttuuri ei ole täysin yhtenäinen, vaan se vaihtelee paljon eri kansallisuuksien, etnisten ryhmien ja ihan yksilöidenkin välillä. Osa muslimeista ovat niin sanotusti maallistuneempia eli mukautuneet enemmän vallitsevaan länsimaiseen kulttuuriin, kun taas osa on hyvinkin aktiivisia islamin harjoittajia. Islam on 600-luvulla Lähi-idässä syntynyt uskonto, jolla on yhteneväisyyksiä niin kristinuskoon kuin juutalaisuuteenkin. Niin kuin kristinuskossakin, myös islamissa on erilaisia koulukuntia. Islamin pyhä kirja, Koraani, antaa paljon ohjeita siitä kuinka hyvän muslimin tulee elää ja ajatella. Koraanin tulkinta kuitenkin vaihtelee maiden ja ihmisryhmien mukaan. Tällä on vaikutuksensa muslimien arkielämään ja –ajatteluun. Monilla suomalaisilla on muslimeista hyvin yksiselitteinen ja ehkä leimaavakin mielikuva, joka on kuitenkin syntynyt todelliselta pohjalta, mutta sitä ei vain ole osattu laajentaa koko muslimiväestön kattavaksi. (Sakaranaho & Pesonen 2000, 8 - 20.)

Islamilainen kulttuuriperinne näkyy monien muslimien elämässä suurimmaksi osaksi pukeutumisessa, ruokaperinteissä ja uskonnollisten toimitusten harjoittamisessa, kuten päivittäisissä rukoushetkissä. Sianlihan ja veren syöminen on kielletty koraanissa ja siksi muslimilapset esimerkiksi kouluissa, päiväkodeissa ja lastensuojelulaitoksissa

tarvitsevat joissain tapauksissa vaihtoehtoisia ruokalajeja. Pukeutumisessa selvin ero on naisten päähän tiukasti kiedotut huivit, mutta myös miesten pukeutuminen voi olla peittävämpää ja vähemmän huomiota herättävää kuin yleisesti länsimaalaisten. Suomessa muslimit harvoin käyttävät perinteisiä islamilaisia kaapumaisia vaatteita, joita jotkut muslimit käyttävät rukoillessaan tai kotimaassaan ihan yleisestikin. Vaikka islam yleensä yhdistetään terrorismiin ja sotaisuuksiin, ovat tavalliset muslimit ihan samalla tavalla rauhaa rakastavia kuin muutkin ihmiset. Poliittisten tilanteiden vuoksi monet muslimimaat ovat päätyneet turvautumaan väkivaltaisuuksiin. Myös Koraani antaa ohjeeksi rauhanomaisen elämisen, mutta sieltä voidaan löytää tukea myös sodan käymiselle niin halutessaan. (Sakaranaho & Pesonen 2000, 8 - 20.)

Miesten ja naisten tasa-arvo ja perheensisäiset roolit puhuttavat usein muslimiaihetta käsiteltäessä. Monesti naisten hunnunkäyttöä pidetään merkinä naisten alistamisesta islamissa. Tätä se ei kuitenkaan musliminaisille yleensä ole. Hunnulla on tietty symbolinen merkitys, joka viestittää, että nainen on ansainnut kunnioitusta eikä vierailta miehillä ole oikeutta katsella häntä. Monille naisille hunttu merkitsee suojaa ja tietynlaista hyvää asemaa. Naisten hunnuttautuminen on lähtenyt kulttuurillisista periaatteista ja aiemmin niin tekivät myös juutalaiset ja kristityt naiset. Kyse ei siis ole pelkästään islamilaisesta ilmiöstä, vaan siitä on mainintaa myös esimerkiksi Raamatussa. Ajan kuluessa se on kuitenkin jäänyt pois länsimaisesta kulttuurista ja nykyään eivät kaikki musliminaisetkaan enää käytä huntua. Monet muslimit ovat kuitenkin huomattavan uskollisia monille vanhoille perinteille ja Koraanin säännöksille. Toisaalta voidaan kysyä, miksi naisen on huivilla todistettava asemaansa ja suojattava ruumistaan ja päättään miesten katseilta, kun miehillä ei ole tätä velvollisuutta tai oikeutta. (Sakaranaho & Pesonen 2000, 194 - 198.)

Monet Suomen maahanmuuttajamuslimeista ovat yhteisöllisistä maista, joissa lasten kasvatuksesta vastaavat vanhempien lisäksi myös muut lähipiirin aikuiset. Niissä maissa toteutuu samanlainen yhteisöllinen kasvattaminen kuin Suomessakin aiemmin, mutta ihmisten itsenäistymisen ja kiireellisen elämäntavan vuoksi ollaan entistä eriytyneempiä. Tällainen elämäntapa aiheuttaa monille maahanmuuttajanaيسille, esimerkiksi somaleille, ahdistusta. Koska monissa muslimiperheissä juuri naiset ovat paljon kotona lasten kanssa, he saattavat kokea itsensä hyvin yksinäisiksi ilman lähiyhteisön tukea. Lasten kasvatuksellisia eroja on myös esimerkiksi lasten rankaisemisessa ja siinä, mitä vanhemmat odottavat lapsiltaan. Yhteisölliseen

kasvatukseen kuuluu se, että lasten tulee totella vanhempiaan ja oppia jo aikaisin pelisäännöt. Heiltä ei hyväksytä kiukuttelua, ja vanhemmat voivat rankaista lapsia myös ruumiillisesti, mikä Suomessa on laissa kiellettyä. Tämä aiheuttaa paljon hämmennystä monissa maahanmuuttajavanhemmissa. (Tiilikainen 2003, 178 - 185.)

Koraanissa, niin kuin Raamatussakin, kielletään avioliiton ulkopuoliset seksisuhteet, ja avioliitto on islamilaisissa kulttuureissa edelleenkin tärkeä. Monet muslimit ovat Suomeen tultuaan alkaneet pelätä nuortensa puolesta, sillä monet musliminuoret sulautuvat valitsevaan nuorisokulttuuriin ja unohtavat islamin peruseriaatteen. Avioliitto esimerkiksi somalikulttuurissa ei ole pelkästään kahden ihmisen välinen avioliitto, vaan molempien sukujen yhteinen liittoutuma. Avioliitot voivat olla järjestettyjä tai karkausavioliittoja, jolloin suvut eivät ole hyväksyneet nuorten suhdetta. Moniavioisuus on sallittua monissa muslimimaissa, sillä se on Koraanin mukaan hyväksyttyä. Suomessa se ei kuitenkaan ole laillista, joten Suomeen muuttava muslimimies, jolla on useampi vaimo, joutuu valitsemaan, kenet hän haluaa mukaansa. Tällöin myös lasten määrä ja mielipiteet saattavat vaikuttaa. Monet musliminaiset eivät hyväksy moniavioisuutta, ja se saattaa olla muslimiperheissä ongelmallinen asia. (Tiilikainen 2003, 178 - 188.)

3 KULTTUURIEN KOHTAAMINEN

Kun erilaiset kulttuurit kohtaavat toiseensa, voi syntyä monenlaisia tilanteita ja jopa ongelmia. Hankalien tilanteiden välttämiseksi on kuitenkin monia keinoja. Niiden avulla kulttuurien välisen kohtaamisen voi tehdä rikkaaksi ja antoisaksi tilanteeksi, josta on eri kulttuurien edustajille iloa ja vaihtelua ja jonka kautta voidaan oppia paljon uutta ja mielenkiintoista. Yksi tärkeimmistä tällaisista keinoista on itsensä ymmärtäminen ja oman kulttuurin tunteminen. Kun tietää, mistä omat ajattelutavat ja arvot ovat peräisin, millaisia ne ovat ja miten ne ovat muovautuneet, on helpompi avautua näkemään myös muunlaisia ajattelutapoja. Asenteet itseään ja omaa kansallisuuttaan kohtaan ovat tärkeitä. Ennakko-olettamusten niin itsestä kuin omasta kansallisuudestaan ei saisi antaa häiritä avointa ja luottamuksellista suhtautumista eri kulttuurien edustajiin. On tärkeää tietää, miksi käyttäytyy niin kuin käyttäytyy ja

erityisesti se, mitä positiivista ja hyödyllistä voi löytää omasta kansallisesta identiteetistään. (Salminen & Poutanen 1996, 12.)

Tärkeää on myös tietää toisen henkilön kulttuurista ja hänen ajattelumaailmastaan ja käytöstavoistaan. Eri kulttuurien välillä voi olla hyvinkin erilaisia tapoja ilmaista asioita, ja loukkauksia voi tapahtua helposti jos ei tiedetä toisten tavoista. Kun molemmat osapuolet tietävät toistensa kulttuurista ja molemmilla on pyrkimys päästä yhteisymmärrykseen, asiat sujuvat helpoiten. Jos toinen osapuoli ei ole yhteistyöhaluinen, vaaditaan vastaavasti toiselta entistä enemmän ymmärtämistä ja joustamista omista periaatteista. Tällöin on eduksi tuntea kulttuuria ja siihen liittyviä kommunikointitapoja mahdollisimman hyvin. (Salminen & Poutanen 1996, 12.)

Voidaan sanoa, että kulttuurien kohtaamisessa on kolme eri tasoa. Ensimmäinen taso on pinnallinen, silmämääräinen kohtaaminen. Tällöin kiinnitetään huomiota ulkonäköön, kuten ihon- ja hiustenväriin, käytökseen ja lyhyisiin kokemuksiin. Toisessa tasossa on kyse jonkin intressin aiheuttamasta kulttuuriin tutustumisesta. Tämä saattaa olla esimerkiksi kouluun liittyvää kulttuuriin tutustumista tai sitä, kun maahanmuuttaja ottaa tietoa uudesta asuinmaastaan. Tämäkin on kuitenkin vielä hyvin pinnallista ja pohjautuu lähinnä kirjoista ja sen tyylistä lähteistä hankittuun tietoon. Kolmas taso on syvällisin ja se sisältää vahvan kulttuuritietoisuuteen pyrkimisen, jossa asianomaisella on oma halu ja tahto saada paljon tietoa kyseisestä kulttuurista. Tähän sisältyy parempi tutustuminen vieraan kulttuurin edustajiin ja heidän tapojensa ja niiden taustalla olevien vaikuttimien ymmärtäminen, tai halu oppia ymmärtämään. Tämän kolmannen tason saavuttaminen on tärkeää maahanmuuttajien kotoutumiseksi ja täyden osallisuuden saavuttamiseksi. (Sakaranaho & Pesonen 2000, 105 - 106.)

Jotta vuorovaikutus eri kulttuurien edustajien välillä onnistuisi, tarvitaan kansainvälistä tapakulttuuria. Tähän sisältyy käyttäytymissääntöjä työelämään ja seuraelämään, kuten pukeutumissäännöt, ruokailusäännöt, small talk ja sanaton viestintä. Sen tarkoituksena ei ole edesauttaa massakulttuurin leviämistä eikä tehdä kaikista kansallisuuksista samanlaisia, vaan sen avulla eri kulttuurien jäsenet voivat löytää yhteisen tavan viestiä ja kommunikoida toisia loukkaamatta. Jokaisessa kulttuurissa on omia tapojaan ja sääntöjään, joita kaikkia ei ole helppo muistaa, mutta kaikille kulttuureille yhteistä on, että hillitty ja huomaavainen käytös on arvostettua ja kohteliasta. Jokainen on aina oman kulttuurinsa edustaja, eikä siksi tarvitsekaan

miksikään muuksi muuttua, mutta on parempi olla herättämättä negatiivista huomiota ja hyvä on tietää kulttuureista sen verran, ettei tee mitään huomattavan sopimatonta. Pienet virheet ovat aina sallittuja, joustavan ja toisia arvostavan asenteen kanssa on helpompi kohdata erilaisia kulttuureja. Tällaisesta asenteesta on myös helpompi jatkaa läheisiin ja lämpimiin ihmissuhteisiin, kuin ennakkoluuloisista tai aggressiivisista käyttäytymistavoista. (Salminen & Poutanen 1996, 86 - 87.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa maahanmuuttajaperheet ja -vanhemmat joutuvat monenlaisten vaikeuksienkin eteen helposti. Monikulttuuristuvasta ilmapiiristä huolimatta monin paikoin Suomessa esiintyy tutkimusten mukaan vielä jopa suoranaista rasismia. Jo päiväkodissa lapset ovat saattaneet kokea joukosta eristämistä ja ihmettelyä muiden lasten taholta. Pienetkin lapset osaavat jo olla julmia toisiaan kohtaan, mikä ei välttämättä ole niin tarkoituksellista, ehkä enemmänkin kasvatuksen vaikutusta ja tottumattomuutta kaikkeen vähänkin erilaiseen. Monet maahanmuuttajalapsen ja -nuoret ovat myös kuulleet rasistisia kommentteja vierailta aikuisilta. Tämä ei onneksi kuitenkaan koske kaikkia maahanmuuttajia, vaan asenteet suomalaisilla ovat yleisesti ottaen hyvät. Koulumaailmassa maahanmuuttajalapsen joutuvat vastaillemaan utelioiden luokkatoveriensä kyselyihin. Tämä saattaa pidemmän päälle käydä rasittavaksi, kun joutuu koko ajan selittämään uudelleen ja uudelleen mistä on tullut ja minkä maalaiset vanhemmat hänellä on. Tutkimukset ovat osoittaneet, että rasismi on kouluissa yleisempää kuin mitä yleisesti oletetaan. (Rastas 2007, 110 - 116.)

Nuorten suhtautuminen ulkomaalaisiin ja maahanmuuttajanuoriin vaihtelee yksilöiden ja nuorisokulttuurienkin mukaan. Monissa nuorisokulttuureissa suositaan monikulttuurisuutta ja pidetään muodikkaana ja tavoiteltavana asiana, kun osaa eri kieliä ja on ystäviä erilaisista kulttuureista. Kuitenkin on myös sisäänpäinkääntyneempiä nuorisoryhmittymiä, jotka voivat olla ihan avoimesti rasistisia. Myös monikulttuuristen- ja maahanmuuttajalasten ja -nuorten suhtautuminen toisiinsa vaihtelee. Joidenkin mielestä toisten eritaustaisten lasten ja nuorten kohtaaminen voi olla helpottavaa ja tarjota vertaistukea. Toisaalta kovasti suomalaisten nuorten joukkoon sopeutuva maahanmuuttajanuori saattaa kokea ystäväystymisen muiden maahanmuuttajanuorten kanssa uhaksi tälle sopeutumisprosessille. Hän ei ehkä halua tulla leimatuksi yhdeksi massaksi muiden maahanmuuttajanuorten kanssa ja välttelee heitä sen takia. Nuorten maailma voi olla

maahanmuuttajavanhemmille se suurin kompastuskivi lasten kasvatuksessa vieraassa kulttuurissa. Pienemmät lapset ovat vielä kotona ja heidän elinpiirinsä on paljolti perheen sisällä, mutta lasten kasvaessa he tulevat väkisinkin tekemisiin vallitsevan kulttuurin kanssa yhä enemmän ja enemmän, ja siihen maahanmuuttajavanhempien tulisi olla valmiita jo ajoissa. (Rastas 2007, 118 - 120.)

Maahanmuuttajataustaisten vanhempien voi olla vielä vaikeampaa kohdata lapsiinsa kohdistuvaa rasismia kuin esimerkiksi adoptiolasten vanhempien, jotka ovat itse suomalaisia. Suomalainen yhteiskunta ja suomalaiset tavat ovat heille kenties yhtä vieraita tai jopa vieraampia kuin heidän lapsilleen. Tämä voi heikentää heidän mahdollisuuksiaan olla lastensa tukena ja ottaa asiaa puheeksi opettajien tai muiden lasten kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa. Yhteiskunnan tulisi siis järjestää maahanmuuttajaperheitä tukevissa tahoissa myös jonkinlaista rasismien kohtaamisen ohjaamista, jonka avulla rasismiin voitaisiin puuttua ja maahanmuuttajaperheet, niin lapset, kuin vanhemmatkin, saisivat työkaluja ja apuja mahdollisiin rasismien kohtaamisen tilanteisiin ja niiden purkamiseen. (Rastas 2007, 133 - 136.)

Jotta maahanmuuttajien olisi helpompaa elää täällä vieraassa kulttuurissa, heidän tulee siis saada tietoa Suomalaisesta kulttuurista ja käytöstavoista ei ainoastaan kirjatietouden pohjalta, vaan myös syvällisemmältä kokemuksen ja vuorovaikutuksen pohjalta. Niillä maahanmuuttajilla, jotka eivät helposti sopeudu Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin, on yleensä hankaluuksia suomalaisen tapakulttuurin ja arvomaailman ymmärtämisessä ja hyväksymisessä. Myös heidän mahdollisesti kohtaamansa rasismi ja suomalaisten ennakkoluulot voivat aiheuttaa provosointia ja oman kulttuurin korostamista, haluamatta ymmärtää ympäröivää kulttuuria, mikä saattaa vain pahentaa heidän tilannettaan. Korkea koulutus ja avarakatseinen kasvatus lapsuudessa voivat olla tekijöitä, jotka auttavat maahanmuuttajia sopeutumaan uuteen ja erilaiseen kulttuuriin. Myös omalla kiinnostuksella ja valmiudella oppia vieraasta kulttuurista, on merkitystä. Vieraiden kulttuurien edustajien kohtaaminen voi johtaa joko hyväksyntään ja sympatian tuntemiseen, ennakkoluulojen heräämiseen ja epäilyksiin tai hylkäämiseen ja ymmärryksen puuttumiseen. Hyväksymättömyyden kierre pitäisi siis saada estettyä tai lopetettua mikäli sellainen tilanne on päässyt syntymään. (Sakaranaho & Pesonen 2000, 105 - 110.)

Sopeutumistaito on myös riippuvainen kansallisuudesta. Esimerkiksi vietnamilaisilla on hyvä kyky sopeutua uuteen, kun taas arabeilla on taipumus erottautua.

Vietnamilaiset pystyvät säilyttämään omaa kulttuuriaan hyvin erilaisissa olosuhteissa ilman vaikeuksia ympäröivän kulttuurin kanssa. Arabit sen sijaan joko protestoivat ympäröivää kulttuuria kohtaan, hylkäävät täysin oman kulttuurinsa ja kääntyvät suomalaisuuteen, sekoittavat kulttuureja keskenään aiheuttaen ehkä jotain ristiriitaisuuksia esimerkiksi lasten kasvatuksessa, tai sitten he integroituvat suomalaiseen yhteiskuntaan säilyttäen samalla myös oman kulttuurinsa, mikä kuitenkin usein vaatii heiltä paljon ponnisteluja, mutta olisi kuitenkin ihan hyvä vaihtoehto. (Sakaranaho & Pesonen 2000, 109 - 110.)

4 KASVATTAVA VANHEMMUUS

Kasvattajalle on olemassa väljä määritelmä, jonka mukaan ”kasvattaja on sellainen ihminen, joka tarkoituksellisesti pyrkii edistämään toisen ihmisen kehitystä” (Hirsjärvi & Huttunen 2001, 45). Kasvattaminen voi kuitenkin olla joko tietoista ja pyrkimyksellistä tai tahatonta ja sattumanvaraista. Lapsen vanhempi on lapsen ensisijainen kasvattaja. Sitä asiaa ei muuta se, onko hänellä tarvittavaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia kaikessa kasvattajan tavoin ja erityisesti hyvän kasvattajan tavoin. Suomessa vanhemmilla on lapsiinsa nähden kasvatusvelvollisuus. Ollessaan lapsen huoltajina heidän on siis vastattava lapsen terveellisestä ja hyvästä kasvusta. Hyvälle kasvatukselle vaan on vaikea löytää yksiselitteisiä selityksiä. Tärkein ja pohjimmainen asia kasvatuksessa kuitenkin on, että se pohjautuu molemminpuoliseen luottamukseen ja toisen kunnioittamiseen. (Hirsjärvi & Huttunen 2001, 45 - 46.)

Yhteiskunta katsoo vanhempia ennen kaikkea sosiologisesta näkökulmasta asettaen vanhemmille lakeja ja ohjeita noudatettavaksi. Tämä on yhteiskunnan tehtävä lapsuuden suojelijana ja ihmisarvojen säilyttäjänä. Yhteiskunnan vanhemmuudelle antamat merkitykset myös tietyllä tavalla normittaa ihmisten ajatusmaailmaa ja ohjaa heidän moraalikäsitteisiään. Näin ollen eri kulttuureista tulevilla ihmisillä saattaa olla hyvinkin erilaisia mielipiteitä siitä, mitä vanhemmilta odotetaan ja mikä heidän roolinsa kasvattajana on. Psykologisesti ajateltuna vanhemmuus on yleensä kaikissa kulttuureissa hyvin samansuuntainen. Se on läheinen ja kahdenkeskinen

merkityksellinen suhde. Kuitenkin myös perhekäsitys vaikuttaa siihen, millainen on ihmisten käsitys vanhemmuuden rooleista. (Hirsjärvi & Huttunen 2001, 49 - 53.)

Luonnollista on, että lapsen biologiset vanhemmat huolehtivat lapsistaan kaikin tavoin ja toimivat lasten henkisinä ja psykologisina tukijoina. Joskus tämä niin kutsuttu psykologinen vanhempi voi kuitenkin olla joku muu, kuin lapsen biologinen vanhempi. Tällaisena psykologisena vanhempana oleminen edellyttää, että vanhemmalla ja lapsella on jatkuva vuorovaikutussuhde. Hänen tulee huolehtia lapsen jokapäiväisistä tarpeista ja hyvinvoinnista. Lapsi voi samaistua häneen hyvässä mielessä ja tällainen vanhempi on lapsen kasvun kannalta välttämätön. Vanhemman tulee rakastaa häntä pyyteettömästi ja niin, että lapsi voi tuntea hänen rakkautensa. Hirsjärven ja Huttusen (2001) mukaan hyvän vanhemman ominaisuudet on jaettu seitsemään eri luokkaan:

1. Sääntöjen seuraaja, joka noudattaa asiantuntijoiden ohjeita.
2. Rakastava ja hyväksyvä, joka reagoi lapsen tarpeisiin herkästi.
3. Lapsen kehitystä ymmärtävä hankkii tietoa kehityspsykologiasta ja toteuttaa sitä käytännössä.
4. Tiedostava vanhempi on tietoinen omasta kasvatuksestaan ja valinnoistaan.
5. Ongelmanratkaisija kehittää itseään suoriutumaan yllättävistä ja vaikeista kasvatustilanteista.
6. Kodin hallitsija hoitaa kotia hyvin ja saa lapsiin luonnostaan auktoriteettisen suhteen.
7. Miellyttävä, joustava ja aito vanhempi on oikeudenmukainen ja ottaa lapsen näkemykset huomioon.

Monin eri kasvatustavoin voidaan päästä yhtä hyvään lopputulokseen, ja kaikille vanhemmille ei sovi samanlainen tapa kasvattaa, sillä se on hyvin yksilöllistä. Eri kasvatustavotteja on kuitenkin terveellistä tutkia ja katsoa, miten ne lapsiin vaikuttavat. Menetelmät ja metodit eivät kuitenkaan ole kasvatuksen perusidea, vaan vanhempien omat suhtautumiset ja asennoitumiset lapsuuteen, ihmisyyteen ja omaan itseen, voivat vaikuttaa enemmän. Vanhemman itsevarmuus ja luottamus kasvatustavotteihinsa auttavat yleensä hyvän kasvatussuhteen syntymistä. (Hirsjärvi & Huttunen 2001, 53 - 57.)

4.1 Vanhemmaksi kasvaminen

Vanhemmuuden rooli ei ole helppo. Varsinkaan siihen kasvaminen kylmiltään ei ole mikään itsestänselvyys. Ei siis ole mikään ihme, jos sosiaalialalla kohdataan monenlaisia vanhempia ja vanhemmuuden ongelmia. Jos koulutettu kasvatusalan ammattilainenkin toimii joskus väärin, kuinka paljon enemmän ”sattumalta” isäksi tai äidiksi tullut nuori ihminen. Koska ihmisiä ja vanhempia on niin erilaisia, täytyy meidän hyväksyä myös erilaista vanhemmuutta. Hyvää vanhemmuutta voi siis olla monenlaista ja riittävän hyvää vanhemmuutta vielä enemmän. (Pösö 2006, 87 - 98.)

Jacob Levy Morenon rooliteoriaan perustuva vanhemmuuden roolikartta tarkastelee ihmisten välisiä roolisuhteita ja ihmisen sisäisiä roolisuhteita. Vanhemmuus jaetaan sen mukaan viiteen keskeiseen osa-alueeseen, joita ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja ja rakkauden antaja. Rooleissa voi kehittyä jatkuvasti eivätkä ne ole samanlaisia kokoajan. Lapsen tarpeet vaihtelevat eri kehitysvaiheiden mukaan, ja siksi vanhemmuuden roolitkin muuntautuvat. (Kekkonen 2004, 20 - 40.)

Taulukko 1. Vanhemmuuden roolikartta. (Kekkonen 2004, 20-40.)

Elämän opettaja - arkielämän taitojen opettaja - oikean ja väärän opettaja - mallin antaja - arvojen välittäjä - tapojen opettaja - perinteiden vaalija - sosiaalisten taitojen opettaja - kauneuden arvostaja	Lapsi -Tarpeet eri kehitysvaiheissa	Ihmissuhdeosaaja -keskustelija -kuuntelija -ristiriidoissa auttaja -tukija -tunteiden hyväksyjä -anteeksiantaja/-pyytäjä -itsenäisyyden tukija -oikeudenmukaisuuden toteuttaja -perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalija
Rakkauden antaja -terveen itsetunnon rakentaja	Huoltaja -ruoan antaja -vaatettaja	Rajojen asettaja -fyysisen koskemattomuuden takaaja

-hellyyden osoittaja	-virikkeiden antaja	-turvallisuuden luoja
-lohduttaja	-levon turvaaja	-sääntöjen ja sopimusten
-on empaattinen	-rahan käyttäjä	noudattaja ja valvoja
-suojelija	-puhtaudesta huolehtija	-ein sanoja
-hyväksyjä	-ympäristöstä huolehtija	-vuorokausirytmistä
-hyvän huomaaja	-sairauden hoitaja	huolehtija
	-ulkoiluttaja	-omien rajojensa asettaja

Vanhemmaksi kasvaminen usein edellyttää vanhemmaltakin muutosta ja itsensä arviointia. Tämä saattaa olla monille vanhemmille kova paikka, eikä heidän ole helppoa tunnistaa itsessään asioita jotka vaativat muutosta. Lapsia varten he voivat kyllä opetella erilaisia kasvatusmenetelmiä, jotta he voisivat tehdä lapsista kunnan kansalaisia, mutta kuinka paljon vaikeampaa heille onkaan alkaa kasvattaa itseään kunnan vanhemmaksi. Aikuinenkin on siis vielä oppija, vanhemmuuden opiskelija. Joskus muutos vaatii asenteiden muutosta ja korjaamista. Esimerkiksi vertaisryhmän avulla vanhempi voi hyväksyä lapsensa ylivilkkauden ja ymmärtää sen normaaliksi kehitysvaiheeksi tietyssä iässä sen sijaan, että hän yrittäisi koko ajan muokata lasta käyttäytymään, kuten hän itse haluaa. Vammaisten lasten vanhemmat saattavat käydä läpi asennemuutosta vammaisuutta kohtaan ja oman lapsuuden ja nuoruuden muistelu voi auttaa vanhempaa ymmärtämään oman lapsensa ajatusmaailmaa. (Gordon 2004, 389 - 395).

Joskus vanhemman tarvitsee saada tukea oman itsetuntonsa korjaamiseen ja itsensä hyväksymiseen, ennen kuin hän pystyy täysin tukemaan lapsensa kasvua. Se, kuinka ihminen hyväksyy itsensä, heijastuu myös käsitykseen toisista ihmisistä. Lapset vielä valitettavan usein muistuttavat paljon vanhempiaan, jolloin vanhemmat saattavat kohdata lapsissaan jotain, mitä he itsessään vihaavat tai halveksivat. Jotkut isät ja äidit saattavat myös elää lastensa kautta ja saada tyydytystä omaan elämäänsä lasten menestyksestä. Esimerkiksi Curling-vanhemmuudeksi kutsutussa kasvatuksessa vanhemmat tekevät lapsensa eteen kaikkensa, jotta he menestyisivät sillä alueella, jota vanhemmat hänelle haluavat tarjota. He saattavat suunnitella jo vuosia etukäteen, mitä heidän lapsestaan tulee ja odotukset lapsen suhteen ovat korkealla. Ongelmalliseksi muodostuva omistaminen rajaa lapsen itsenäisyyden tunnetta ja saattaa myös aiheuttaa sen, että vanhemmat eivät halua päästää lapsistaan irti kun heidän olisi aika aloittaa

itsenäisempi elämä. Terveellisessä lapsi-vanhempisuhteessa lapsi mielletään erilliseksi ja yksilönä arvokkaaksi. (Gordon 2004, 389 - 395; Martsola 2006, 39 - 41).

4.2 Osallisena täydestä vanhemmuudesta

Osallisuudella voidaan eri yhteyksissä tarkoittaa monia eri asioita. Sana ”osallisuus” kuitenkin viittaa ryhmään ja sen jäseniin. Ryhmän jäsenelle osallisuus merkitsee yhteenkuulumisen tunnetta ja mahdollisuuksia vaikuttaa ryhmän sisäisiin tapahtumiin. Osallisuus on siis sitä, että kaikin puolin ollaan todella osa tätä ryhmää, eikä vain ulkopuolisina katselijoina. Tällöin ryhmän jäsenet voivat sanoa olevansa ”me”. Heillä on yhteinen ryhmähenki. (Hanhivaara 2006.)

Kun osallisuus toteutuu ryhmässä, siinä ollaan kiinnostuneita kaikkien mielipiteistä ja ehdotuksista. Osallisuudesta ulkopuolinen ei välttämättä ole kiinnostunut muiden mielipiteistä vaan yrittää tuoda ainoastaan omia näkemyksiään esille. Tällöin hän ei ole vielä sisäistänyt ryhmän yhteenkuuluvuuden ajatusta, jossa erilaiset mielipiteet ovat mahdollisia ja kaikkien jäsenten osallisuus on tärkeää. Mielipiteiden perustelu on siis ryhmässä olennaisessa asemassa, sillä perustellessaan mielipiteensä ryhmän jäsen osoittaa kunnioitusta muita ryhmäläisiä kohtaan ja kiinnostusta ryhmän yhteistä hyvinvointia kohtaan. Tällaiseen kunnioitukseen pohjautuen jokainen ryhmäläinen voi kokea että hänellä on oma arvonsa ja hän on osa vaikuttavaa ryhmää. (Hanhivaara 2006.)

Osallisena ollessaan ryhmän jäsenellä on oikeus vaikuttaa päätöksiin, mutta myös velvollisuus sopeutua ajattelemaan ryhmän parasta. Vaikka ryhmän yhteinen päätös ei olisikaan jonkun ryhmäläisen mielipiteen mukainen, kunnioitukseen ja keskusteluun perustuvan kommunikoinnin kautta ryhmäläinen voi turvallisella mielellä sitoutua tähän päätökseen ryhmän yhteisen hyvän vuoksi. Osallisuus ryhmässä tarkoittaa siis myös oman vastuunsa kantamista ja vastuun ottamista muista jäsenistä ja asioiden eteenpäin menemisestä. Todellinen osallisuus on siis osallisuuden tunnetta ja kokemusta käytännössä asti. Yhteiskunnassa sen ei välttämättä tarvitse tarkoittaa hyvin aktiivista suhtautumista yhteiskunnan asioihin tai esimerkiksi politiikkaan, mutta yhteiskunnan jäsenillä on kuitenkin se ajatus, että heidän olemisensa osana tätä yhteiskuntaa on tärkeä ja heidän asemansa ja tarpeensa tulevat huomioituiksi. Silloin

heillä on turvallinen olo yhteiskunnassa ja he tietävät mitä kautta heillä on mahdollisuus saada apua ja ilmaista mielipiteitään. (Hanhivaara 2006.)

Vanhempien tunne täydestä osallisuudesta vanhemmuuteen ja yhteiskuntaan perheenä ja yksilöinä, perustuu paljolti siis myös heidän kokemuksiinsa itsestään ja omista vahvuuksistaan. Tärkeä osa tätä vahvuuden kokemusta on elämänhallinta, jonka puuttuminen voi tuoda perheeseen ja vanhemman elämään ongelmia, heikkouden kokemuksia ja sosiaalisia ristiriitoja. Elämänhallintavalmiuksia tulisi tukea myös perheen kanssa työskennellessä. Kun vanhemmilla on tunne, että he pärjäävät ja pystyvät huolehtimaan perheen tarpeista ja lapsistaan, he voivat ottaa vanhemmuuden vastaan iloisin ja luottavaisin mielin ja kokea sen tarjoaman onnellisuuden.

Vanhempien on luotettava siihen, että elämässä on jatkuvuutta ja ennustettavuutta. Se auttaa heitä uskomaan omiin kykyihinsä vaikuttaa omaan elämäänsä ja elinympäristöönsä, mikä on osallisuuden kokemuksen tärkeä osa. Perheen elämää voi järjestyttää erilaiset tapahtumat ja vaikeat elämäkokemukset, joiden vuoksi perhe voi menettää täysin tai osittain elämänhallintansa. Tällaisissa tilanteissa perhetyöllä ja varhaisella puuttumisella tulisi tukea perheen elämänhallintavalmiuksien uudelleen löytymistä. Elämänhallintavalmiuksia ovat muun muassa koko perheen ja yksittäisten perheenjäsenten tiedot, taidot, arvostukset ja sosiaaliset suhteet. (Eirola 2003, 35 - 37.)

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA

Jäppinen, Hurtig ja Törrönen ovat yhdessä Empathos-hankkeen kanssa tutkineet venäläistaustaisia maahanmuuttajia ja Kaakkois-Suomen palvelujärjestelmää tutkimuksessaan *Elämänpolkuja ja kohtaamisia* (2007). Tämä tutkimus on lähellä omaani siinä mielessä, että siinä on tutkittu lapsiperheiden arjen hyvinvointia ja elämäntyytyväisyyttä Suomessa sekä vanhempien kokemuksia suomalaisesta palvelujärjestelmästä. Erona on kuitenkin se, että tässä tutkimuksessa vastaajat ovat vain venäläistaustaisia. Minun tutkimuksessani vastaajat ovat olleet pääosin muslimitaustaisia. Siksi olenkin tutkimukseni teoriaosuudessa käsitellyt erikseen myös muslimikulttuuria. Yhteneväiseksi tutkimustulokseksi näiden tutkimusten välillä löytyi muun muassa työllisyyden merkitys maahanmuuttajien sopeutumisessa

Suomeen. Myös kieliongelmat työllistymisen ja sopeutumisen esteenä nousivat molemmissa tutkimuksissa esille.

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvata Kouvolassa asuvien alle kouluikäisten lasten maahanmuuttajavanhempien osallisuuden kokemuksia. Tavoitteena on tuoda esiin miten vanhemmat ovat kokeneet yhteiskunnan tarjoaman tuen ja onko se ollut riittävää. Haastattelujen kysymykset on laadittu tuomaan esille vastaajien näkemyksiä vanhemmuudestaan ja osallisuudestaan. Tässä tutkimuksessa tuodaan myös esiin heidän arkielämän ongelmiaan ja muutosehdotuksiaan, jotta tutkimuksesta voisi olla hyötyä maahanmuuttajaperheiden palveluja kehitettäessä. Työssä on mukana myös vanhempien ehdotusten esilletuominen oman, lastensa ja muiden maahanmuuttajien viihtyvyyden lisäämiseksi.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Minkälainen tunne maahanmuuttajavanhemmilla on kuulumisesta Kouvolaan ja minkälaisessa toiminnassa koko perhe on mukana?
- Minkälainen heidän kiinnostuksensa on ympäröivään kulttuuriin?
- Miten heidän lapsensa sopeutuminen vallitsevaan kulttuuriin on onnistunut?
- Minkälainen on vanhempien tunne omien mielipiteiden kuulluksi tulemisesta?
- Minkälainen tunne heillä on omista mahdollisuuksista vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan ja miten vastuun ottaminen ympäröivästä yhteisöstä toteutuu?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimustavan valintaan vaikutti se, että halusin tuoda tutkimuksessa esiin ihmisten omia mielipiteitä ja kokemuksia mahdollisimman yksinkertaisina ja rajoittamattomina. Koska tutkimusongelmani oli aika avoin, eikä minulla ollut asiasta ennakkoolettamuksia, halusin toteuttaa tutkimukseni sillä tavalla, joka mahdollistaisi perehtymisen yksittäisten ihmisten kokemusmaailmaan. Valitsin teoriaosuuteen aiheita, jotka tukivat tutkimuskohteen ymmärtämistä sekä minulle tutkijana, että lukijoille. Teoriaosuudessa on siksi käsitelty laajasti erilaisia maahanmuuttajiin liittyviä aiheita, kuten kulttuuria yleisesti ja eri kulttuurien ominaisuuksia ja kohtaamista. Halusin avata muslimikulttuuria vielä tarkemmin ja tuoda sen lähemmäksi lukijaa, jotta tällä teoretiedolla voitaisiin avata näkökulmaa muslimitaustaisten maahanmuuttajien elämään ja ajatusmaailmaan, sillä se voi olla hyvinkin poikkeava meillä Suomessa vallitsevasta kulttuurista. Koin tärkeäksi myös tuoda esille Suomalaista maahanmuuttajapolitiikkaa eri tasoilla, sillä tutkimuksessani halusin myös tuoda maahanmuuttajavanhempien kokemuksia yhteiskunnan järjestämistä palveluista ja toiminnoista. Mukana on myös vanhemmuutta ja sen haasteita sekä osallisuutta koskevaa teoriaa. Haastattelun runko oli rakennettu osallisuuden eri osa-alueiden mukaan, teoreettisen tiedon pohjalle. Jacob Levy Morenon rooliteoriaan perustuvan vanhemmuuden roolikartan olen ottanut mukaan kuvaamaan sitä teoreettista pohjaa, jonka mukaan tutkimuksessa vanhemmuutta määritellään.

Valitsin tutkimusotteekseni tähän tutkimukseen laadullisen tutkimuksen, joka soveltuu parhaiten yksittäisten ihmisten kokemusten esilletuomiseen. Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus on luonteeltaan subjektiivista ja joustavaa, ja se vastaa esimerkiksi tutkimuskysymyksiin: millainen, miten ja miksi. Tutkimusstrategiani on tapaustutkimus, joka tuottaa yksityiskohtaista tietoa pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevista tapauksista. Tällöin tutkimus tuotetaan tutkimalla yksittäistapausta suhteessa ympäristöönsä. Aineistonkeruumenetelmänä tutkimuksessa on käytetty teemahaastattelua ja sen tavoitteena on ilmiöiden kuvailu, eli tässä tutkimuksessa maahanmuuttajavanhempien osallisuuden kokemusten kuvaaminen. (Hirsjärvi yms.2000, 111 - 129.)

7.2 Haastattelun osallistujat ja tutkimuksen eteneminen

Haastattelun osallistujat olivat Kouvolassa asuvia äitejä ja isiä, joiden lapset asuvat heidän kanssaan. Monien maahanmuuttajavanhempien lapset eivät olleet vielä saapuneet Suomeen, mikä rajasi paljon haastateltavien määrää. En ottanut haastateltaviksi myöskään vanhempia, jotka ovat eronneet ja joiden lapset asuvat toisen puolison luona, vaikkakin Suomessa. Haastattelukertoja oli yksi jokaista haastateltavaa kohti. Haastattelun apuna käytin haastattelulomaketta, joka oli käännetty myös englanniksi ja arabiaksi. Haastattelutilanne oli vapaamuotoinen. Haastateltavalla oli mahdollisuus kertoa vapaasti kokemuksistaan ja tuntemuksistaan ilman rajattuja vastausvaihtoehtoja. Kysymykset olivat siis avoimia ja niistä voitiin siirtyä haastateltavan mukaan myös muihin aiheisiin. Kaikissa haastattelutilanteissa käytin apuna tulkkia väärinkäsitysten välttämiseksi, vaikka kaikilla haastateltavilla olikin jo hallussaan jonkin verran suomen kielen alkeita. Haastattelun vastaajat syys- ja marraskuun 2010 aikana.

Tutkimustulokset on esitelty haastattelulomakkeen kysymysten mukaisesti. Osallistujat on nimetty tunnuksilla A, B ja C. Henkilö A on asunut 9 kuukautta Kouvolassa. Hänen lapsensa ovat 2 vuotta ja nuorempi 8 kuukautta. Molemmat ovat kotona hoidossa. Vastaja B on 2,5 vuotta Kouvolassa asunut 8- ja 7-vuotiaiden koulua käyvien lasten vanhempi. Haastateltava C on puolestaan asunut Kouvolassa 5 kuukautta. Hänellä on 4-vuotias lapsi, joka on kunnallisessa päivähoidossa. Vanhempina haastateltavat muodostavat vähän eri tilanteissa olevan joukon, sillä kaikkien lapset ovat eri ikäisiä ja heidän hoitonsa on toteutettu erilaisilla tavoilla.

7.3 Haastatteluaineiston analysointi

Olen analysoinut haastatteluista saamani aineiston tuomalla vastaajien näkemykset esille mahdollisimman alkuperäisinä. Pyrin lähestymään haastatteluaineistoa ymmärtäen. Tarkoituksena on ollut tuoda heidän oma äänensä kuuluville vaikuttamatta heidän tuomiinsa mielipiteisiin ja ehdotuksiin. Haastattelut tapahtuivat suullisesti ja käytin apuna kyselylomakkeita, joten aineistomateriaaliksi jäi täytetyt haastattelulomakkeet. Olen kirjoittanut osallistujien vastaukset huolellisesti niin, että voin käyttää heidän antamiaan vastauksia sanatarkkaan lainatenkin. Haastateltavat

olivat yleisesti ottaen aika vähäpuheisia, vaikka toivatkin mielipiteensä selvästi ja avoimesti esille. Heidän tuomaansa kokemusta ei siis tarvinnut rajata ollenkaan liiallisen määrän vuoksi, vaan pystyin tuomaan kaiken esille tutkimuksessani. Vastauksissa ei ollut juuri yhtään sellaista tietoa, joka olisi mennyt asian vierestä, vaan kaikki tieto oli tarpeellista ja kuvasi vastaajien omia kokemuksiaan.

7.4 Tutkimusetiikka

Tutkimusta tehdessäni olen huolehtinut tutkimuksen eettisestä toteutumisesta. Aineistona on käytetty vain osallistujien vapaaehtoisesti antamaansa tietoa, eikä heidän nimiään ole mainittu. Haastateltaville on kerrottu ennen haastattelua mihin materiaalia kerätään ja mikä on tutkimuksen tarkoitus. Tutkimus on toteutettu täysin luottamuksellisesti eikä henkilötietoja ole luovutettu ulkopuolisten tietoon. Osallistujien antamat vastaukset olen tulkinnut niin kuin ne on kerrottu, välillä suoria lainauksia käyttäen. Haastattelulomakkeet on laadittu mahdollisimman avoimiksi ja monipuolisesti, jotta vastaajilla olisi paljon tilaa kertoa omista ajatuksistaan ilman että tutkijan ennakoasenteet vaikuttavat niihin.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Tunne kuulumisesta Kouvolaan ja toimintaan osallistuminen

Vastaajien kotiutuminen Kouvolaan oli ollut vaihtelevaa, ja he ovat kokeneet sinne muuton eri tavoin. Henkilö A ja B sanovat muuton sujuneen helposti. Ainoastaan kaikkien tarvittavien papereiden järjestelyyn meni aikaa. Maahanmuuttotoimisto auttoi käytännön asioissa ja hoiti vaikeimpien asioiden järjestämisessä. Vastaaja C sen sijaan totesi Kouvolaan muutosta:

” Ei ollut helppoa muuttaa Kouvolaan. Se oli vaikeaa, mutta mahdollista.”

Nyt hän kuitenkin koki Kouvolan jo kodikseen ja kaikki tuntui hänestä olevan hyvin hänen elämässään.

Vanhemmat olivat hyvin vähän mukana missään harrastustoiminnassa. Esimerkiksi uimahalleja tai muita liikuntapalveluita ei juurikaan käytetä. Suomen kielen opiskelu oli henkilölle C hänen ainoa säännöllinen kodin ulkopuolinen toiminta. Vastaja B osallistui myös aktiivisesti maahanmuuttajille järjestettyyn toimintaan, ja henkilö A oli mukana muun muassa maahanmuuttajien uskonnollisessa toiminnassa ja hän pelasi mielellään jalkapalloa, vaikka ei missään säännöllisesti sitä pelannutkaan. Kouluikäiset lapset saivat liikuntaa koulussa ja yhdellä vastaajista oli lapsi päivähoitossa. Vastaja A kuvailee normaalia elämäänsä:

”Olemme melko tyytyväisiä elämäämme täällä. Ainoa meitä vaivaava asia on, että asumme niin kaukana kaupoista ja bussipysäkestä.”

Perheellä ei ollut autoa käytössään. Hän kuvailee normaalia arkea:

”Tykkäämme katsella televisiota, tehdä iltakävelyjä ja jutella. Joskus käymme ostoksilla.”

9.2 Kiinnostus ympäröivästä kulttuurista ja kuulluksi tulemisen tunne

Kaikki vastaajat opiskelivat suomen kieltä ja isommat lapset puhuvat jo suomea. Jokaisessa kodissa kuitenkin pääsääntöisesti puhuttiin heidän omaa äidinkieltään lasten ja vanhempien kesken. Vastajien mukaan suomen kielen oppiminen auttaa sopeutumisessa. Henkilön A perheessä lapsille opetetaan oman äidinkielen ohella myös suomalaisia arkielämään liittyviä sanoja. Hän kertoi kieleen liittyvistä vaikeuksistaan näin:

”Vaikeutena on, että en edelleenkään ymmärrä suomen kieltä hyvin. Englannin kielenikään ei ole niin hyvä. Joten se riippuu paljon toisesta henkilöstä jonka kanssa juttelen, että ymmärrämmekö me toisiamme.”

Maahanmuuttotoimisto kuitenkin tarjoaa heille tulkkausapua virallisissa yhteyksissä, ja arkielämässään he ovat tottuneet käyttämään apuna myös internetin tulkkausohjelmia.

Suomen kulttuuri myös kiinnostaa kaikkia vastaajia, vaikka vastaaja A sanoikin, että kaikkea siinä he eivät voi hyväksyä eivätkä omaksua.

”Yleisesti ottaen, omaksumme suomalaisesta kulttuurista sen, mikä sopii yhteen meidän kulttuurimme kanssa, ja välttelemme sitä, mikä on meille häpeällistä tai moraalimme vastaista. Arvostamme suomalaisessa kulttuurissa sitä, mikä on hyvää, käyttökelpoista ja arvokasta.”

Yhteiskunnan rahallinen tuki on ollut avuksi, vaikka perheen tulot olivatkin hyvin pienet ja he kokivat Suomessa asumisen aika haastavaksi. Perheen naapurissa asui myös vanhempi suomalainen nainen, joka oli heitä kohtaan hyvin ystävällinen ja oli ollut suureksi avuksi uuteen maahan sopeutumisessa ja arkielämän järjestämisessä.

Vastaaja C harmitteli myös yhteisen kielen vaikeutta:

”En ymmärrä kaikkea enkä pysty sanomaan kaikkea mitä haluan.”

Suomen kielen kurssilla hänen oli erittäin vaikea ymmärtää kielioppia, ja sen pohjalta tapahtuvaa opetusta. Kielen opetteluun vaikeus vähensi motivaatiota opiskeluun. Hänellä oli kuitenkin käytettävissään apua tulkkauksessa ja asioiden järjestämisessä milloin hän vain sitä tarvitsee. Hänelle tuotti hankaluuksia kulttuuriin sopeutumisessa myös tiedon puute. Hän ei tiennyt suomalaisen kulttuurin kaikkia ulottuvuuksia, mikä aiheutti joskus väärinymmärrystä ja hankalia tilanteita. Päivähoito oli kuitenkin hänen mielestään osoittautunut hyväksi tueksi lapsen kasvatuksessa.

Vastaaja B oli asunut Kouvolassa jo pidemmän aikaa ja lapset olivat jo kouluikäisiä. Kieli ei tuottanut hänelle enää vaikeuksia, vaikka tulkin apua välillä tarvitaankin. Myös hänen miehensä auttoi kieleen liittyvissä asioissa. Lisäksi hän oli oppinut sopeutumaan elämäänsä täällä. Lasten pärjääminen koulussa ja suomen kielen kanssa oli auttanut häntä rentoutumaan. Hän oli kokenut erityisesti helpottavaksi iltapäiväkerhon mahdollisuuden. Lapsen kasvatuksessa ei ollut ollut vaikeuksia kulttuurieroista johtuen. Hän arveli sen johtuvan siitä, että lapset olivat vielä niin nuoria. Lasten kasvamisen myötä hän uskoi tulevan uusia haasteita, kuten opiskelu ja työhön sijoittuminen.

8.2 Vaikuttamisen mahdollisuudet ja vastuun ottaminen

Lasten kasvatus vieraassa kulttuurissa ja hyvän elämän tarjoaminen heille, ei aiheuttanut hankaluuksia haastateltaville B ja C. Sen sijaan henkilön A näki tilanteen eri tavoin:

”Näissä olosuhteissa se on mielestäni aika vaikeaa. Pysyvän työpaikan ja säännöllisen palkan puute tekee hankalaksi saada hyvää elämää täällä.”

Hän koki itsellään kuitenkin olevan vahvuuksia, jotka auttoivat häntä kasvattajana vieraassa kulttuurissa.

”Ensimmäiseksi, uskoni auttaa minua luottamaan siihen että kaikki on Jumalan kädessä ja Hän pitää huolta kaikista. Toiseksi minua auttaa sosiaalinen elämä ja perheen kanssa yhdessäolo. Pelkästään pelaaminen ja hauskan pitäminen lasten kanssa auttaa minua unohtamaan ongelmani.”

Suomen kulttuuri ei häntä ollut mielestään muuttanut. Hän arveli, että aikaa myöten tilanne saattaa tulla muuttumaan, mutta koki nyt olevansa juurtunut niin syväälle omaan kulttuuriinsa, että muulle ei ole enää tilaa. Hän kertoi näkemyksensä omasta vaikutuksestaan suomalaisen yhteisöön:

”Uskon, että voimme antaa hyvän kuvan maahanmuuttajista ja ulkomaalaisista ihmisistä muuttaaksemme stereotypioita ja ennakkoluuloja ennen kaikkea viisaasti toimimalla.”

Vastaaja B uskoi pystyvänsä tarjoamaan lapsilleen hyvät elinolosuhteet Kouvolassa, eikä tulevaisuus pelota. Hän uskoi omiin kykyihinsä kasvattajana ja luotti siihen, että heidän kulttuuri-identiteettinsä on riittävän vahva kestämään elämän vieraassa kulttuurissa ja ympäristössä. Suomalaisessa kulttuurissa hän näki kuitenkin haasteita, joita hänen entisessä kotimaassaan ei ollut. Hän kuvaili tuntemuksiaan näin:

”Suomessa vaaditaan äidiltä paljon, ja jatkuva kiire lisää paineita.”

Hän perusteli asiaa sillä, että samaan aikaan on oltava vanhempi ja huolehdittava kodista ja lapsista, hankittava rahaa ja huolehdittava taloudesta sekä vielä pitämään huolta omasta kouluttautumisesta ja kehittämisestä esimerkiksi suomen kielen kanssa. Hän uskoi että ajan kanssa tulee sopeutumaan Suomeen entistä paremmin, ja sitä myöten pystyy vaikuttamaan myös oman elinympäristönsä kehittämiseen ja muuttamiseen.

Henkilön C lapsi oli vielä päiväkotikäinen, mutta hän koki jo nyt turvallisuudentunnetta siitä, että Suomessa lapsella on hyvät mahdollisuudet opiskella, päästä töihin ja saada hyvä elämä. Hän toivoi tätä lapselleen. Eläminen vieraassa kulttuurissa lasten kanssa oli hänen mukaansa välillä monimutkaista. Ongelmista kuitenkin aina selvittää tavalla tai toisella. Kulttuurien vaikutuksista toisiinsa, hän ei osannut vielä sanoa, sillä hän oli asunut niin vähän aikaa vasta Kouvolassa. Hän kuitenkin uskoi että se tulee esille ajan kanssa. Hän kuitenkin näki tulevaisuuden toiveikkaana ja uskoi itsellään olevan mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöönsä.

8.3 Ehdotuksia maahanmuuttajien osallisuuden lisäämiseen Kouvolassa

Oman elinympäristön muuttaminen ymmärtäväisemmäksi ja suvaitsevaisemmaksi olisi ollut henkilön A toive. Hän halusi Kouvolaan enemmän julkisia oleskelutiloja, joissa voisi pitää hauskaa ja joissa suomalaiset ja ulkomaalaiset voisivat olla enemmän yhdessä. Hän toivoi että eri uskontoa ja kulttuuria kunnioitettaisiin enemmän, kuten maahanmuuttajienkin tulee hänen mielestään kunnioittaa isäntämaansa uskontoa ja kulttuuria. Hän toivoi enemmän lähiympäristöönsä urheilumahdollisuuksia, koulutusta ja kulttuuria ja hänen mielestään olisi erityisen täydellistä jos hän voisi saada Kouvolaan muslimeille uskonnollisen kokoontumispaikan ja oman uskonnon opetusta. Pienten lastensa tarpeista nyt ja tulevaisuudessa henkilö A totesi:

”He tarvitsevat taloudellista tukemista, perheen läsnäoloa ja ravintoa, moraalista tukemista vanhemmilta koska se on ennen kaikkea tärkeää. Yhteiskunnalta he tarvitsevat enemmän ymmärtämystä ja avointa mieltä, eikä sillä ole mitään merkitystä onko se nyt vai myöhemmin, sillä tulevaisuus alkaa tästä päivästä.”

Henkilö B:

”Haluan saada ammatin ja tehdä töitä. Näin haluan maksaa yhteiskunnalle takaisin sitä hyvää mitä minä olen saanut aloittaessani elämää täällä Suomessa.”

Jos hän olisi voinut jotain muuttaa elinympäristössään jo nyt, hän toivoisi että suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä olisi enemmän kulttuurista vaihtokauppaa, eli hän ja hänen lapsensa voisivat oppia suomalaisesta elämästä ja samalla saada jakaa omaa kulttuuriaan ja tietämystään elämästä muille. Hän toivoi, että voitaisiin enemmän järjestää toimintaa Kouvolassa, joka mahdollistaisi tällaisen kulttuurillisen vaihdon. Vanhempana hänen toiveensa lasten tulevaisuuden varalle oli, että he saavat menestyvän tulevaisuuden. Yhteiskunnalta hän odotti tukea lastensa koulutuksessa ja työhön pääsyssä. Henkilö C ei osannut vielä sanoa minkäänlaisia muutosehdotuksia. Toiveensa hän kuitenkin esitti selkeästi:

”Haluan olla osa kaikkea, mikä auttaa minua sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan.”

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulokset näyttävät, että maahanmuuttajin osallisuuteen löytyy vielä parannettavaa kohentamalla heidän taloudellista asemaansa ja mahdollistamalla kulttuurien sujuva kohtaaminen. Haastateltavien mukaan tilanne on kuitenkin toiveikas, sillä heillä on positiivinen asenne elämään ja heillä on valmiuksia sopeutua ajan kanssa uuteen kulttuuriin ja elinympäristöön. Maahanmuuttajien kokemuksissa on kuitenkin tunnetta, että he eivät ole täysin mahdollisia vaikuttamaan omaan elämäänsä täällä, ainakaan tässä vaiheessa vielä. Kaikki vastaajat toivoivat ja uskoivat ajan myötä sopeutuvansa uuteen kulttuuriin ja elämäntapaan.

Suomalainen elämä ei vastaa kaikilta osin maahanmuuttajavanhempien toiveita ja mahdollisuuksia. Koetaan, että elinympäristössä on paineita ja odotuksia, joita he eivät vanhempina pysty täysin täyttämään. Työpaikkojen puute ja pärjäämättömyyden tunne kielen kanssa aiheuttavat turvattomuutta ja heikentää vanhempien elämänhallintavalmiuksia. Käytännönelämän järjestäminen vaatii perheiltä osittain turhia ponnisteluja, jotka väsyttävät vanhempia. Käytännöntyössä maahanmuuttajavanhempien kanssa pitäisi käyttää enemmän valtuuttavaa työtötta.

Sillä on maahanmuuttajien kannalta erittäin merkittävä osa, sillä heidän ongelmansa ovat yleensä suurimmaksi osaksi sosiaalisia. Lisääntyvässä määrin on hyvä että maahanmuuttajat saavat itselleen vastuuta ja tehtäviä ympäröivässä yhteisössään ja yhteiskunnassaan. Joskus alkuun tarvitaan tukea, että tällainen positiivinen osallisuuden kierre saadaan käyntiin.

Kouvolan maahanmuuttajatyössä on käytetty esimerkiksi sellaista toimintaa, jossa maahanmuuttajaäidit ovat järjestäneet yhteistyössä työntekijöiden ja vapaaehtoisten kanssa kulttuuritapahtumia, jossa on tarjolla heidän laittamaansa ruokaa omasta kulttuuriperinteestä ja monikulttuurisessa päiväkodissa on lapset tuoneet esitysten muodossa muille lapsille jotain omasta kulttuuristaan ja maastaan tai kielestään. Tällä saadaan vahvistettua sitä tunnetta, että kaikilla on toisilleen jotain annettavaa, eikä maahanmuuttajien tarvitse hyljätä sitä kaikkea elämäkokemustaan ja menneisyyttään mikä heillä on, vaan heidän taitonsa ja aikaisemmat kokemuksensa ovat tukena ja apuna uuteen maahan sopeutuessaan.

Maahanmuuttajavanhemmille heidän lastensa pärjääminen tulevaisuudessa on tärkeä asia, ja he toivovat siihen yhteiskunnan tukea. Maahanmuuttajalasten ohjaaminen koulutuksessa ja myöhemmin työhaussa tuli tutkimustuloksissa esille. Kukaan tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajavanhemmista ei ollut itsekään työllistynyt, joten heidän huolensa ja toiveensa lasten ja perheen menestyvästä tulevaisuudesta on aiheellinen. Teoriaosuudessa tuoman vanhemmuuden roolikartan mukaan yksi vanhemmuuden tärkeistä tehtävistä on lapsen huoltajana oleminen sekä elämisen opettaminen. Vieraassa kulttuurissa tämä tehtävä voi tuntua haastavalta, kuten haastatteluissakin tuli esille. Maahanmuuttajavanhempien kokemus omasta pärjäämisestä heijastuu helposti heidän lapsiinsa. Kun he huomaavat, että lapset sopeutuvat hyvin ja menestyvät koulussa tai harrastuksissaan, vanhempien huoli vähenee. Lasten kanssa työskentelevien työntekijöiden tulisikin ottaa huomioon, että positiivisen palautteen antaminen lapsista on maahanmuuttajavanhemmille erittäin tärkeää.

Eräässä päiväkodissa työntekijä kertoi lapsen vanhemmille huolestaan, kun lapsi tönii muita. Maahanmuuttajaisä otti asian tosissaan ja heti, kun näki lapsensa tekevän niin, hän syöksähti kurittamaan lastaan. Tästä työntekijät kehittivät uuden huolenaiheen, kuinka kertoa vanhemmille että lapsen fyysinen kurittaminen ei ole sallittua.

Mielestäni työntekijöiden olisi tässä syytä suhtautua asioihin mahdollisimman pehmeästi ja miettiä, millä tavalla tuoda esille huolensa. Suomalainen tapa kommunikoida on yleensä hyvin väritöntä ja vakavaa. Eri kulttuureista tuleva henkilö voi olettaa meidän olevan jopa vihaisia tai surullisia, kun olemmekin vain totisia perusluonteeltamme. Maahanmuuttajavanhempien kanssa työskentelevät tarvitsisivat tukea ja koulutusta myös siihen, kuinka ilmaista itseään oikeanlaisin ilmein ja sanamuodoin erityisesti ongelmatilanteissa ja lasten huolta koskevissa asioissa. Tässäkin asiassa on paljon eroa eri kulttuurien välillä, eikä kaikkia kulttuurisia erityispiirteitä voi koskaan tietää, joten yhteisten ja yleisesti hyväksytyjen kommunikointitapojen noudattaminen on tärkeää.

Vanhemmuus ei tutkimustulosten mukaan lisännyt juurikaan maahanmuuttajien sopeutumisvaikeuksia, vaan päinvastoin. Vanhemmuus koettiin voimavarana ja lasten nopea sopeutuminen Suomeen auttoi vanhempienkin kotiutumisen. Lasten kasvatus Kouvolassa koettiin myös hyväksi ja palvelut riittäviksi. Koulun ja päiväkodin tarjoama tuki oli hyödyksi osalle vastanneista vanhemmista heidän täytyessään keskittyä oman elämänsä järjestämiseen. Erään vastaajan mukaan lasten kanssa puuhastelu ja vanhemmuuden ilot toivat myös helpotusta arjen paineisiin. Suomen lain turvaamat palvelut asukkailleen ovat hyvät ja pääpiirteissään toimivat niin kuin pitääkin. Kuntien väliset erot maahanmuuttajien palveluiden toteutumisessa voivat aiheuttaa hämmennystä ja epäluottamusta Suomen lakia ja politiikkaa kohtaan. Kuntien välisiä eroja sosiaali- ja terveystaloudessa kuitenkin pyritään jatkuvasti tasoittamaan.

Tutkimus osoitti, että Kouvolan maahanmuuttajapalvelut vastaavat jo aika hyvin maahanmuuttajien tarpeisiin, mutta kehitysehdotuksia vielä löytyy. Tulkkausapua, taloudellista tukea ja arkielämässä tukemista on ollut tarjolla. Maahanmuuttajat tarvitsevat kuitenkin enemmän mahdollisuuksia vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Jotta he voivat saavuttaa täyden osallisuuden tunteen täällä, tarvitaan enemmän kulttuurien avautumista toisilleen ja ihmisten asenteiden muuttamista. Yhteiskunnalta tarvitaan enemmän ymmärrystä maahanmuuttajien todellisia tarpeita kohtaan ja heidän tulee olla valmiita muuttamaan palveluja uusien tutkimustulosten mukaan. Työntekoon ja yrittämiseen tulisi kannustaa enemmän eikä rajata maahanmuuttajien mahdollisuuksia ja oikeuksia. Työttöminä olevien maahanmuuttajien taloudellinen tilanne on huono, ja he tarvitsevat enemmän apua työelämään pääsemisessä ja kielen

oppimisessa, sillä suomen kieli on vaikea oppia erityisesti ennestään lukutaidottomalle maahanmuuttajalle. Yksipuolinen suomen kielen opettelu voi olla myös hyvin puuduttavaa eikä motivoi maahanmuuttajia välttämättä työntekoon. Oikeutta valtion tukeen rajaa osallistuminen tarjolla oleviin työvoimapolitiittisiin toimintoihin, minkä tarkoituksena on tietenkin aktivoida työttömiä maahanmuuttajia, mutta toisaalta vähentää heidän vaikutusmahdollisuuksiaan omassa elämässään ja näin heikentää heidän osallisuuttaan.

10 POHDINTA

Koska kysymyksessä on laadullinen tapaustutkimus, sen luotettavuuden arvioinnissa tulee miettiä, onko tulkinta aineistosta yhteensopivaa aineiston sisällön kanssa ja sopivatko tehdyt johtopäätökset kuvaukseen haastateltavien kokemuksista. On mietittävä, onko tutkimus luotettavaa, sovellettavaa, neutraalia ja pysyvää. Ihmisten kokemukset ovat aina yksilöllisiä ja ne ovat myös vaihtuvia. Jos kysyisimme samojen henkilöiden osallisuuden kokemuksia vuoden päästä, ne olisivat varmasti jo erilaisia. Tutkimuksen kuvaama aineisto antaa tietoa tässä hetkessä esiintyvistä todellisuudesta. Osallistujista kaikki vastasivat harkiten kysymyksiin ja tiesivät mistä puhuivat. Haastattelijana minun oli tietenkin tulkittava haastateltavien reaktioita haastattelun aikana huomatakseni, jos tilanne ei ollutkaan haastateltavalle vapaa ja aihe ymmärrettävä. Jotta haastatteluista saatava materiaali olisi mahdollisimman luotettavaa, pyrin järjestämään tilanteet rauhallisiin paikkoihin ja varaamaan niille riittävästi aikaa. Haastateltavalla B oli kuitenkin melko kiire, mikä teki haastattelutilanteesta vähemmän luotettavan, koska voidaan olettaa, että hän ei kertonut kaikkea, mitä olisi kertonut, jos hänellä olisi ollut riittävästi aikaa. Tämä tieto kiireestä tuli kuitenkin kesken haastattelun, ja haastattelu saatiin suoritettua kokonaisuudessaan loppuun.

Koska haastateltavat olivat minulle vieraita henkilöitä, on tietenkin vaarana, että haastateltavat eivät kertoneet kaikkea henkilökohtaisesta elämästään. Haastateltavia oli myös erittäin vaikea löytää, sillä vapaaehtoisia haastateltavia ei paljoa tarjoutunut ja vaatimuksia haastateltavien kohdalle oli jonkin verran, joten se rajoitti mahdollisten haastateltavien määrää. Perhe-elämä ja sen haasteet voivat olla monelle Suomeen muuttaneelle ulkomaalaiselle vielä enemmän yksityisasioita, kuin mitä ne ovat

suomalaisille. Hyvä vanhemmuus on myös monissa yhteisöllisissä kulttuureissa kunnia-asia, jonka puutteita ei haluta ulkopuolisille näyttää ja kertoa. Koin myös vaikeaksi haastatella itseäni paljon vanhempaa henkilöä, kun taas nuorempia haastatellessani ei ollut samanlaista ongelmaa. Luulen sen johtuvan siitä, että kyseisessä kulttuurissa vanhempia ihmisiä arvostetaan niin paljon, että tämä vanhempi henkilö koki ehkä jonkinlaiseksi tungetteluksi sen, että häntä paljon nuorempi henkilö puhuu hänen elämänsä haasteista ja tunnekokemuksista. Muutenkin erilaiset kulttuuritaustat aiheuttivat oman haasteensa haastattelutilanteisiin. Henkilön A ja C kohdalla ei ollut ongelmaa, sillä käytössäni ollut tulkki oivalsi haastattelukysymykset paremmin kuin henkilön B kohdalla ollut tulkki, jolle asioita joutui selittämään uudelleen. Haastateltavan vastaukset olivat kuitenkin täysin kysymysten mukaisia, ja oli selvää, että hän oli ymmärtänyt asiat oikein.

Aikaisempien tutkimustulosten puuttuminen vaikeutti teoriaosuuden tekemistä. Koska Kouvolan maahanmuuttajavanhempien osallisuudenkokemuksista ei suoraan ollut aiempaa tutkimusaineistoa, jouduin kokoamaan teoriapohjaa eri aiheista. Tämä oli kuitenkin kannaltani myös hyvä valinta, sillä sain monipuolisen perehtymisen niihin asioihin, jotka tukivat aiheen sisäistämistä ja tutkimustulosten tulkintaa. Koska tästä aiheesta ei ole vielä aiempaa tutkimustietoa käytössä, on tutkimustulokseni toivon mukaan merkityksellistä tietoa Kouvolassa maahanmuuttajien parissa toimiville tahoille. Tässä tutkimuksessa on kuitenkin mukana vain kolmen haastateltavan mielipiteet, ja aihe on melko rajattu, sillä keskityin tutkimuksessani osallisuuden kokemuksiin. Tutkimustulokset jäivät siis sen verran kapea-alaisiksi, että jatkotutkimuksien tarve on ilmeinen. Jatkossa tulisi saada entistä enemmän tietoa maahanmuuttajalasten ja koko perheen kokemuksista. Koko perheelle kohdistettu tutkimus antaisi laajemman kuvan perheen todellisesta tilanteesta ja toisi esille myös lasten näkökulmaa erityisesti perheissä, joissa on vanhempiakin lapsia.

Minulle tutkimus toi paljon uutta tietoa ja näkökulmaa maahanmuuttotilanteesta ja maahanmuuttajavanhempien omista kokemuksista. Sen avulla kiinnostuin yhä enemmän siitä, miten kulttuurien välistä toimintaa voisi todella lisätä Kouvolassa ja millä tavalla maahanmuuttajavanhemmat saataisiin entistä enemmän mukaan työelämään, vapaa-ajan toimintaan ja yhteiskunnalliseen vastuunottoon. Ymmärsin entistä paremmin, kuinka paljon vaikeampaa tasapainoisen elämän saavuttaminen on vieraassa kulttuurissa kuin omassa tutussa syntymäkulttuurissa. Se tuo todella eteen

haasteita, jotka eivät ole mahdottomia eivätkä ehkä niin suuriakaan, mutta niiden ratkaiseminen voi olla pitkällistä ja vaatia eri tahojen yhteistyötä ja yleisten asenteiden muuttumista. Vaikka Suomi on jo paljon avautunut erilaisille kulttuureille ja täällä on hyvin järjestetty maahanmuuttopolitiikka ja maahanmuuttajien ohjaus, on todellinen ihmisten välinen suvaitsevaisuus ja avoimuus vielä muotoutumassa. Vain aika näyttää kuinka meidän kulttuurimme tulee seuraavien vuosien aikana muuttumaan ja miten maahanmuuttajat voivat jatkossa kokea oman olemisensa ja oikeutensa täällä.

LÄHTEET

Eirola, R. 2003. Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet –Perheohjauksen arviointi. Kuopio: Kopijyvä.

Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törrönen, M. 2006. Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Juva: WS Bookwell Oy.

Gordon, T. 2004. Toimiva perhe. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Halsey, A.H., Lauder, H., Brown, P. & Stuart Wells, A. 2003. Education Culture Economy Society. Great Britain: Biddles Ltd.

Hanhivaara. 2006. Maailmaa syleilevä osallisuus – osallisuuden suhde kouluun. Nuorisotutkimus: Kunta ja osallisuus 3/2006. Nuorisotutkimus-lehti. Nuorisotutkimusseura ry. Helsinki: Hakapaino Oy.

Heiliö, P.-L., Kattelus, M., Kaukonen, O., Kumpula, A., Narikka, J., Sintonen, H. & Ylipartanen, A. 2006. Sosiaali- ja terveystalvelujen lainsäädäntö käytännössä. Tallinna: AS Pakett.

Hermanson, E. & Martsola, R. (Toim.)2006. Aikuinen vanhemmuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 2001. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi & Remes. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa –Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lehto, J., Kananoja, A., Kokko, S. & Taipale, V. 2004. Sosiaali- ja terveydenhuolto. Juva: WS Bookwell Oy.

Pösö. 2006. Aikuinen vanhemmuus. Juva: WS Bookwell Oy.

Rastas, A. 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Tampereen Yliopisto.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Sakaranaho, T. & Pesonen, H.2000. Muslimit Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Salminen, K. & Poutanen, P. 1996. Kulttuurikompassi. Helsinki: Oy Edita Ab.

Tiilikainen, M. 2003. Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa. Vantaa: Dark Oy.

Turner Francis, J. 1996. Social work treatment. New York: The Free Press.

Von Hertzen. 2006. Kaakkois-suomen maahanmuuttajaohjelma.

Finlex internetsivusto. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493>. [Viitattu 18.8.2008.]

Kouvolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Saatavissa: www.kouvola.fi. [Viitattu 1.10.2010]

Pakolaiset ja turvapaikanhakijat. Maahanmuuttovirasto. Saatavissa: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=1998>. [Viitattu 17.8., 18.8. & 22.8.2008]

Kyselylomake alle kouluikäisten lasten maahanmuuttajavanhemmille:

1. Tunne kuulumisesta Kouvolaan ja minkälaisessa toiminnassa on täällä mukana:

Mistä olet muuttanut Kouvolaan ja kuinka kauan olet asunut täällä? **Where are you from originally? How long have you been living here?**

ما هو بلدك الأصلي ، و كم مضي على إقامتك بكوفولا ؟

Montako lasta sinulla on ja minkä ikäisiä he ovat? **How many kids you have and what age are they?**

كم عدد أبنائك وكم عمر كل منهم على حدى؟

Hoidatko lapset kokoaikaisesti itse kotona vai ovatko he päiväkodissa tai muussa hoidossa? **Do you take care of your kids at home or are they in day care or other treatment?**

هل تعتني شخصياً بأطفالك أم تترك أمورهم للحضانة؟

Onko ollut helppoa muuttaa Kouvolaan? Miksi on tai miksi ei? **Was it easy to move to Kouvola? Can you explain, please?**

هل كان من السهل الإقامة بمدينة كوفولا ؟ مع التوضيح من فضلك؟

Kuinka viihdyt täällä ja koetko että täällä on sinun kotisi? How do you feel living here?

ما هو شعورك حيال العيش هنا بكوفولا ؟

Minkälaisissa erilaisissa toiminnoissa sinä ja perheenjäsenenne olette mukana Kouvolassa? As a family what kind of activities you are practicing here?

ما هي الأنشطة التي تقومون بمزاومتها كعائلة؟

2. Kiinnostunut ympäröivästä kulttuurista ja tunne omien mielipiteiden kuulluksi tulemisesta

Oletko kiinnostunut suomalaisesta kulttuurista ja kielestä? Oletko opiskellut suomenkieltä? Are you interested of finnish culture and language? Are you studing it?

هل تهتمم بالثقافة و اللغة الفنلندية ؟ وهل تقوم بدراستها؟

Mitä kieltä puhut lastesi kanssa? Osaavatko he suomea? What language you speak with your kids and do they speak Finnish?

هل بإمكان أبنائك التواصل باللغة الفنلندية ؟ في حال الإجابة بلا ؛ ما هي اللغة المستعملة لذلك ؟

Minkälaisia vaikeuksia sinulla on ollut kielen kanssa? What kind of difficulties you had with language?

ما هي الصُّعوبات التي واجهتها بخصوص التَّواصل اللُّغوي؟

Onko sinulle tarjottu tulkkia apua asioidessasi virallisten tahojen kanssa? Do you get any help concerning translation or communication with official matters?

هل تتلقَى أيَّ نوعٍ مِنَ المُسَاعَدَةِ أو التَّفَهُّمِ في ما يخصُّ ترجمة شؤونك الإداريَّة؟

Oletko kohdannut vaikeuksia lasten kasvatuksessa kulttuurien eroista johtuen? Does the diversity of cultures produce any hard issues to rise the your kids?

هل يَنبُجُ عَنِ الإِخْتِلَافِ الثَّقَافِيِّ أيُّ إشْكَالياتٍ تُصعَّبُ عليك تربية الأطفال؟

Keneltä ja minkälaista tukea olet saanut lastesi kasvatukseen ja hoitoon? What kind of support you receive about rising the children?

على أيِّ نوعٍ مِنَ الدَّعْمِ حَصَلَتْ من أجل تربية أبنائك؟

3. Tunne omista mahdollisuuksista vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan ja vastuun ottaminen

Pystytkö mielestäsi tarjoamaan lapsillesi hyvän elämän asuessasi Kouvolassa? Kerro miksi tai miksi ei? Do you think you can provide a good life to your children during your residence in Kouvola? Please explain.

هل تعتقد أن بإمكانك توفير ظروف حياة كريمة أثناء إقامتك هنا بكوفولا؟ .

Mitä vahvuuksia koet itselläsi olevan, jotka auttavat sinua elämään lastesi kanssa vieraassa maassa? What are the strengths that help you to live in strange culture with your children?

من أين تستمد القوة و العزم للعيش مع أطفالك في وسط ثقافي مختلف عن وسطك؟

Millä tavalla olet kokenut suomalaisen elämän ja kulttuurin vaikuttaneen sinuun ja perheeseesi? How Finnish life and culture have effected you and your family?

كيف ترى تأثير الثقافة الفنلندية عليك و على أسرتك؟

Koetko, että haluat ja pystyt vaikuttamaan elinympäristöösi Kouvolassa? Millä tavalla? Are you able to effect the environment around you? How?

أستطيع بدورك التأثير على محيطك؟ كيف؟

4. Ehdotuksia maahanmuuttajien osallisuuden lisäämiseen Kouvolassa

Minkälaisia muutoksia haluaisit elämääsi ja ympäröivään yhteiskuntaasi? What kind of changes you wish to happen in your life or society?

ما نَوْعُ التَّغْيِيرَاتِ الَّتِي تَتَمَنَّى وَوَقْعَهَا فِي حَيَاتِكُمْ الإِجْتِمَاعِيَّةِ؟

Minkälaisessa toiminnassa sinä ja perheesi olisitte mielellänne mukana Kouvolassa? What kind of activities you'd like to join in Kouvola?

ما نَوْعُ الأَنْشِطَةِ الَّتِي تَوَدُّ المُشَارَكَةَ بِهَا هُنَا بِكُوفُولَا؟

Minkälaista tukea uskot lastesi tarvitsevan sinulta ja yhteiskunnalta nyt tai myöhemmässä vaiheessa? What kind of support your kids need from you and society now or later?

أَي نَوْعٍ مِنَ الدَّعْمِ أَطْفَالُكَ بِحَاجَةٍ إِلَيْهِ مِنْكَ خَاصَّةً وَمِنَ المُجْتَمَعِ عَامَّةً؟ الْآنَ أَوْ لَاحِقًا؟

Kiitos vastauksista! Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.